

Regiomonitor Utrecht
Voortijdig schoolverlaten

Instroom in het mbo: onderzoek naar de overgang vo-mbo en naar zij-instroom in het mbo.

T. Eimers
R. Kennis
E. Keppels
M. Roelofs

KENNISCENTRUM
beroepsonderwijs arbeidsmarkt

Voorwoord

Deze reader bundelt drie separate onderzoeken over de doorstroom van voortgezet onderwijs naar middelbaar beroepsonderwijs en de instroom in het middelbaar beroepsonderwijs. De drie onderzoeken zijn tot stand gekomen met behulp van de Regiomonitor VSV Utrecht, waarin schoolloopbaangegevens worden verzameld van alle jongeren tot 23 jaar woonachtig in de RMC-regio's Utrecht en Eem & Vallei.

"Schoolverlaters van het voortgezet onderwijs" (juli 2013) brengt verslag uit van het in opdracht van de samenwerkingsverbanden 'VO Utrecht en Vechtstreek' (tegenwoordig 'Sterk VO') (26.01), 'VO Regio Utrecht West' (26.04) en 'LZVO Zuid-Utrecht' (26.05) uitgevoerde onderzoek naar de herkomstschool en schoolloopbaan van mboers die van opleiding wisselen en voortijdig schoolverlater worden. Het onderzoek heeft het karakter van een eerste verkenning, bestaande uit bestandsanalyses. De bestandsanalyses zijn gericht op VO-leerlingen die zijn uitgestroomd naar het mbo in schooljaar 2011-2012 en die woonachtig zijn in RMC-regio Utrecht en RMC-regio Eem & Vallei. Het onderzoek dient het doel om de ondersteuning aan leerlingen op VO-scholen ter voorbereiding op de overstap naar het mbo te verbeteren. Het geeft handvaten om de ondersteuning zo gericht mogelijk aan te bieden en in te zetten bij de scholen die daaraan het meest behoefte hebben.

"Instroom in het MBO. Onderzoek bij ROC Midden Nederland naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces" (mei 2013) is in opdracht van de gemeente Utrecht en in samenwerking met ROC Midden Nederland uitgevoerd. Instroomprofielen maken inzichtelijk in hoeverre de deelnemers instromen vanuit het vo dan wel ander onderwijs (praktijkonderwijs, vso), of zij-instromers zijn vanuit andere mbo-instellingen dan wel zij-instromers zijn vanuit een niet-onderwijssituatie (vsv, werk). Een aanzienlijk deel van de nieuwe instroom blijkt zijinstroom te zijn. In de pogingen om VSV te voorkomen, doet zich de vraag voor of deze zij-instromers een extra risicogroep vormen. Daarom wordt per instroomprofiel het studiesucces in kaart gebracht. Daarbij definiëren we studiesucces in eerste instantie als het in één keer (zonder studiewisselingen) afronden van de opleiding met een diploma. In tweede instantie kijken we ook naar het wisselen van opleiding (switchen) en vanzelfsprekend naar voortijdig schoolverlaten.

“Instroom in het MBO. Onderzoek bij MBO Utrecht naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces” (oktober 2013) tenslotte brengt via dezelfde methodiek als voor ROC Midden Nederland de instroom in MBO Utrecht weer en de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces. Dit onderzoek is in opdracht van MBO Utrecht uitgevoerd.

KBA Nijmegen,
2 december 2013

Schoolverlaters van het voortgezet onderwijs

T. Eimers
E. Keppels

Nijmegen, 2 juli 2013

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2013 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1 Inleiding 1

2 Een verkeerde studiekeuze 3

3 Schoolloopbaan en wisseling of VSV 9
3.1 Instroom in het mbo 9
3.2 Onderzoekgroep en doelgroep 9
3.3 Schoolloopbaan 11

4 Herkomstschool 17
4.1 Top 42 grootste scholen 17
4.2 Praktijkonderwijs 21

5 Samenwerkingsverbanden 25
5.1 Scholen SWV Utrecht en Vechtstreek (26.01) 26
5.2 Scholen SWV VO Regio Utrecht West (26.04) 30
5.3 Scholen SWV LZVO Zuid-Utrecht (26.05) 31

6 Conclusies en beschouwing 33
6.1 Conclusies 33
6.2 Beschouwing 35

Bijlagen 39

1 Inleiding

Voor veel jongeren is de overgang van voortgezet onderwijs naar middelbaar beroepsonderwijs een lastige stap. Het kiezen van de juiste beroepsopleiding hangt van veel factoren af en niet iedereen maakt in één keer de juiste keuze. Om jongeren beter voor te bereiden wordt al in het voortgezet onderwijs (VO) veel aandacht besteed aan het verkrijgen van informatie over opleiding en beroep, het opdoen van praktijkervaringen en kennismaking met het mbo. Toch wisselt nog altijd een fors deel van de eerstejaars mbo-studenten van opleiding. Dat kan een bewust en weloverwogen besluit zijn, maar ook een gedwongen stap omdat het niet goed gaat in de opleiding van eerste keuze. Voor een deel van de overstappers leidt het switchen van opleiding tot uitval en tot voortijdig schoolverlaten.
Om het voortijdig schoolverlaten (VSV) terug te dringen starten drie samenwerkingsverbanden een project om op VO-scholen leerlingen (nog) beter voor te bereiden op de overstap naar het mbo. Het betreft de volgende drie samenwerkingsverbanden[1]:

- Samenwerkingsverband VO Utrecht en Vechtstreek (26.01)
- Samenwerkingsverband VO Regio Utrecht West (26.04)
- Samenwerkingsverband LZVO Zuid-Utrecht (26.05)

De samenwerkingsverbanden willen dat zo gericht mogelijk doen en de ondersteuning inzetten bij de scholen die daaraan het meest behoefte hebben. Als start van het project heeft men er daarom voor gekozen een onderzoek te laten uitvoeren naar de herkomstschool en schoolloopbaan van mbo-ers die van opleiding wisselen en voortijdig schoolverlater worden. In deze rapportage worden de belangrijkste uitkomsten van dat onderzoek weergegeven. De volgende twee onderzoeksvragen worden beantwoord:

- Hoe zien de schoolloopbanen eruit van jongeren die in het mbo vanwege studiekeuzeproblemen van opleiding switchen of VSV-er worden? Is er verband tussen het type schoolloopbaan en switch/VSV vanwege studiekeuzeproblemen?
- Van welke VO-scholen zijn de genoemde switchers/VSV-ers afkomstig? Welke VO-scholen 'leveren' de meeste switchers/VSV-ers?

Het onderzoek had het karakter van een eerste verkenning, bestaande uit bestandsanalyses. Het vervolg van het project omvat een nadere verdieping per school om te

1 Op dit moment zijn de bestaande samenwerkingsverbanden in het VO bezig met een omzetting naar nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs. In deze rapportage wordt de nieuwe nummering voor de verbanden gehanteerd zoals aangegeven op de website van passend onderwijs. Waar nog geen nieuwe benaming bekend is, wordt de oude naam van het samenwerkingsverband gebruikt.

komen tot een gerichte aanpak. De bestandsanalyse is gericht op VO-leerlingen die zijn uitgestroomd naar het mbo in schooljaar 2011-2012 en die woonachtig zijn in RMC-regio Utrecht en RMC-regio Eem & Vallei. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van de Regiomonitor VSV Utrecht, waarin data wordt verzameld over de schoolloopbanen van alle jongeren in de beide RMC-regio's.

2 Een verkeerde studiekeuze

Voortijdig schoolverlaten heeft veel verschillende oorzaken. Uit onderzoek blijkt dat een verkeerde studiekeuze een van die oorzaken is. Vaak spreekt men van 'loopbaanproblematiek' omdat het om meer gaat dan alleen de studiekeuze. Soms is er helemaal geen sprake van een bewuste keuze voor een opleiding, soms kiest een jongere ervoor om liever te gaan werken. Loopbaanproblematiek kan duidelijk worden onderscheiden van andere soorten studieproblemen, zoals rondom de studiehouding, studievaardigheden, leerachterstanden of het studieniveau. Natuurlijk staan de problemen vaak niet los van elkaar. Zo kan een verkeerde studiekeuze al snel leiden tot motivatieverlies en achterstand.
Onderzoek van de Regiomonitor VSV[2] laat zien dat loopbaanproblematiek ook als zelfstandige oorzaak een belangrijke factor is in het ontstaan van voortijdig schoolverlaten. Bij 38 procent van de uitvallers van ROC Midden Nederland bleek uitsluitend loopbaanproblematiek de oorzaak te zijn. In feite was de groep met loopbaanproblemen veel groter, want uitvallers met gedragsproblemen of persoonlijke problemen hadden vaak ook nog te maken met verkeerde studiekeuzes. Maar opvallend was de grote groep, van meer dan een derde, waarvoor loopbaanproblematiek de bepalende oorzaak van uitval was.

Een verkeerde studiekeuze kan uiteenlopende achtergronden hebben. Vaak wordt gezegd dat het wisselen van studie ook een positieve keuze kan zijn. Dat is inderdaad zo. Een student kan na ervaring opgedaan te hebben in een bepaalde beroepsopleiding beter zicht hebben gekregen op zijn eigen voorkeuren en capaciteiten en op basis daarvan een betere, nieuwe keuze maken. In de praktijk zien we echter dat het vraagstuk van de loopbaanproblematiek complexer is.

- Het grootste en meest voorkomende probleem is dat jongeren een verlegenheidkeuze maken als ze naar het mbo gaan. Ze weten wat ze niet willen en maken als het ware een negatieve keuze: dan maar naar die opleiding. Bepaalde opleidingen, veelal in de sector Economie, vormen zo een vergaarbak van jongeren die het eigenlijk niet weten, maar genoodzaakt zijn om een keuze te maken. De uitval vanwege loopbaanproblemen is dan ook veruit het grootst bij opleidingen in de sector Sport & bewegen, Toerisme & Leisure, Horeca, Facilitaire dienstverlening en Uiterlijke verzorging.
- Het tweede probleem dat zich voordoet, is dat de opleiding niet voldoet aan de verwachtingen van de student. Dat kan zijn omdat de opleiding te zwaar is, omdat

2 Regiomonitor VSV Utrecht: Uitvallers en zorgdeelnemers van ROC Midden Nederland (KBA, 2011)

de inhoud anders is dan gedacht, omdat de praktijk (stage) tegenvalt of omdat het niveau van de opleiding te zwaar (of te licht) is. Daarin speelt niet alleen het curriculum van de opleiding een rol, maar ook het klimaat op school, de wijze van leren en de omgang tussen student en docent.

- De student is niet altijd goed geïnformeerd over de opleiding die hij gaat volgen. Vaak hebben leerlingen uit het vmbo in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg meer mogelijkheden om zich te oriënteren op de studie- en beroepskeuze, dan leerlingen van het vmbo-t (of havo). Basis- en kaderleerlingen hebben een meer beroepsgerichte opleiding in de bovenbouw en lopen vaak al langere periodes stage.
- Recent is er meer aandacht voor het beroep en de arbeidsmarkt als factor in de studiekeuze. Uit onderzoek onder jongeren blijkt dat zij zich vaak op de nabije toekomst richten in hun keuze: naar welke school ga ik, welke opleiding ga ik doen, waar kom ik dan terecht… Het uiteindelijke beroep en de kansen op de arbeidsmarkt liggen verder weg. Tegenwoordig worden scholen steeds nadrukkelijker aangesproken op hun verantwoordelijkheid om jongeren te wijzen op de arbeidsmarktkansen van opleidingen. Dat wordt 'zorgplicht' genoemd en is een formele opdracht voor het mbo. Recent pleitte de minister van onderwijs ervoor om mbo-opleidingen met slechte arbeidsmarktkansen gedeeltelijk af te sluiten. Hoe moeilijk het echter is om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te plannen blijkt uit voorbeelden als de kinderopvang: tot voor kort was het een groeisector met een enorme vraag naar geschoolde arbeidskrachten. De instroom in de opleidingen nam sterk toe. Door veranderd overheidsbeleid is de sector ineens in een crisis geraakt en de vraag naar personeel drastisch gedaald. Studenten die vier jaar geleden voor de opleiding kozen zien zich nu met een slechte arbeidsmarkt geconfronteerd.
- Als laatste kan gewezen worden op een specifiek motief voor studiewisseling: een klein deel van studenten zijn zogenaamde *hoppers* of *shoppers*. Zij schrijven zich in bij een opleiding, niet met het doel om een beroep te leren, maar met het doel om als student ingeschreven te staan. Vaak gaat het om het verkrijgen van studiefinanciering. Jongeren zonder werk of opleiding worden actief terug geleid naar het onderwijs of gestimuleerd langer op school te blijven gezien de slechte arbeidsmarktkansen.

Terecht wordt er wel op gewezen dat loopbaanproblematiek niet (alleen) de schuld van jongeren zelf is. Ons onderwijssysteem dwingt jonge mensen om al op vroege leeftijd keuzes te maken die de loopbaan beïnvloeden. Op zestienjarige leeftijd moet al gekozen worden voor een beroepsopleiding. Voor veel jongeren is dat eigenlijk te vroeg. Ook een ander kenmerk van het onderwijssysteem maakt het er niet eenvoudiger op: sinds de jaren negentig van de vorige eeuw is het voortgezet onderwijs steeds 'algemener' van karakter geworden. Deze 'avo-isering' is niet alleen terug te zien in de opzet en inhoud van het vmbo, maar ook in de veranderde voorkeur van ouders en

leerlingen. Het is een al jarenlange trend dat men liever kiest voor avo-onderwijs, dan voor beroepsonderwijs.

Studiekeuzeproblematiek komt veel voor. Een veel gehoorde reactie is die van relativering: is het wel zo erg om van studie te wisselen? Hoe vaak zijn we als volwassenen niet van opleiding of beroep gewisseld? Wie doet er nu nog waarvoor hij vroeger ooit is opgeleid? Wordt er dan gezegd. Er is begrip voor de jongeren die noodgedwongen al zo vroeg moeten kiezen. Is het wel zo erg dat er verkeerd gekozen wordt? Het antwoord op die vraag is duidelijk: ja, meestal wel. Natuurlijk is niet alle studiewisseling negatief. Er zijn tal van goede redenen om te wisselen en als het helpt om een opleiding te vinden die beter aansluit en meer motiveert, dan kan wisseling juist positief zijn. In veel gevallen gaat het echter niet om een positieve keuze. Een jongere die niet wist wat hij wilde, toch maar voor een bepaalde opleiding koos en daarna stopte, weet vaak in tweede instantie ook niet welke kant hij op wil. Het vastlopen in een studie gaat veelal gepaard met motivatieverlies, verzuim en slechte studieresultaten. Niet alleen de afstand tot de opleiding groeit, maar ook die tot school. Er is dan ook een duidelijk verband tussen loopbaanproblematiek en voortijdig schoolverlaten. Een verkeerde studiekeuze vergroot de kans op uitval. Zoals we zagen wordt meer dan een derde van de uitval veroorzaakt door loopbaanproblemen.

Het onderzoek

Doel van het onderzoek is om te bepalen in welke mate jongeren stoppen met hun mbo-opleiding vanwege studiekeuzeproblemen. Voortijdig schoolverlaten kan, zoals gezegd, echter ook geheel andere oorzaken hebben, bijvoorbeeld problematiek in de persoonlijke sfeer of leerproblemen. Alle mbo-instellingen zijn verplicht om een registratie bij te houden van de voornaamste uitvalreden op het moment dat een student stopt met zijn opleiding. Het gaat daarbij om studenten die de instelling verlaten. Bij interne opleidingswisseling wordt geen systematische registratie van redenen bijgehouden. Hoewel er voor een deel dus wel een registratie van uitvalredenen bestaat, is die niet geheel volledig en betrouwbaar. Eerder onderzoek in het kader van de Regiomonitor heeft laten zien dat uitval vanwege studiekeuzeproblemen veelvuldig voorkomt, maar ook vaak in combinatie met andere problemen, die naar de aard vaak ernstiger en dwingender zijn.[3] Om toch tot een adequate schatting te komen van de studiekeuzeproblematiek zijn in het onderzoek de volgende keuzes gemaakt:

- Alle wisselingen van opleiding en/of school worden opgevat als een indicatie voor studiekeuzeproblematiek. Schoolloopbanen verlopen lang niet altijd langs een rechte weg, zonder dat het leidt tot negatieve ervaringen of uitval. De overstap naar een andere opleiding kan een positieve beslissing zijn. Vaak echter gaat de over-

3 Regiomonitor VSV Utrecht: Uitvallers en zorgdeelnemers van ROC Midden Nederland (KBA, 2011)

stap wel gepaard met een negatieve studie-ervaring, met tijdverlies vanwege beperkte mogelijkheden voor tussentijdse wisseling en met een zwakke vervolgkeuze. In het onderzoek kan het onderscheid niet worden gemaakt en beschouwen we alle wisselingen als indicatie voor een zwakke studie- en/of schoolkeuze.
- In eerste instantie wordt al het voortijdig schoolverlaten beschouwd als mogelijke indicatie voor studiekeuzeproblematiek. Voor zover de gegevens beschikbaar zijn wordt daarbinnen een onderscheid gemaakt tussen loopbaangerelateerde VSV en alle overige VSV (alleen van de VSV-ers van ROC Midden Nederland zijn de uitvalredenen voor dit onderzoek beschikbaar en kan het genoemde onderscheid gemaakt worden). Er is sprake van loopbaangerelateerde VSV als de geregistreerde uitvalreden te maken heeft met wisseling van opleiding of wisseling van opleiding naar werk.

Voor een goed begrip van de navolgende hoofdstukken volgt nu een beschrijving van de belangrijkste begrippen in het onderzoek en de wijze waarop die zijn geoperationaliseerd.

- *Onderzoeksgroep*. Alle mbo-deelnemers in schooljaar 2011-2012 die wonen in RMC-regio's Utrecht en Eem & Vallei (incl. deelnemers VAVO/VE op mbo-instellingen).
- *Doelgroep*. Alle mbo-deelnemers van schooljaar 2011-2012 die in schooljaar 2010-2011 en/of 2009-2010 ingeschreven stonden in het voortgezet onderwijs. Om te bepalen wat de invloed is van de herkomstschool in het VO op de schoolloopbaan in het mbo beperken we de analyse tot de doelgroep van mbo-ers, die het voorgaande schooljaar en/of het jaar daarvoor op het VO zaten. Een deel van de mbo-ers heeft al langer geleden het VO verlaten. Zij hebben bijvoorbeeld tussendoor gewerkt, waren VSV-er of volgden een andere mbo-opleiding. Het verband tussen het al of niet wisselen van opleiding in schooljaar 2011-2012 en hun voorgaande VO-school is daardoor relatief zwak. Voor het bepalen van de invloed van de herkomstschool beperkt het onderzoek zich daarom tot de genoemde *doelgroep*.
- *Wisselaars*. Wisselaars of switchers zijn mbo-studenten uit de onderzoeksgroep die op 1 oktober 2012 (schooljaar 2012-2013) een andere opleiding volgen en/of op een andere school zitten dan op 1 oktober 2011 (schooljaar 2011-2012). Er wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen opleidingswisseling en schoolwisseling. Het laatste betekent dat de student niet meer staat ingeschreven op de school van eerste keuze, maar op een andere onderwijsinstelling. Bij het bepalen van de opleidingswisseling zijn administratieve en 'technische' wisselingen buiten beschouwing gelaten.
- *Voortijdig schoolverlaters*. VSV-ers zijn mbo-studenten uit de onderzoeksgroep die op 1 oktober 2012 (schooljaar 2012-2013) niet meer staan ingeschreven in het onderwijs en geen startkwalificatie hebben. Zij vallen binnen de door het ministerie van OCW gehanteerde definitie van voortijdig schoolverlaten. Jongeren uit de on-

derzoeksgroep die al eerder een startkwalificatie behaalden tellen niet mee als voortijdig schoolverlater. Dat geldt bijvoorbeeld voor jongeren die met een havo-diploma instromen in het mbo (en daarna uitvallen).

Tot slot is het van belang om erop te wijzen dat het onderzoek zich richt op jongeren die eerste- of tweedejaars mbo-ers zijn. De percentages voor wisseling en VSV die in het rapport hierna genoemd worden zijn niet de definitieve cijfers: ook na het eerste of tweede jaar zijn er nog uitvallers en wisselaars. De uiteindelijke cijfers voor VSV en studiewisseling liggen hoger.

3 Schoolloopbaan en wisseling of VSV

3.1 Instroom in het mbo[4]

Niet alle deelnemers in het mbo komen rechtstreeks van het voortgezet onderwijs. Uit eerder onderzoek is bekend dat van alle instroom ruim een kwart (27%) bestaat uit volwassenen van 23 jaar of ouder. Deze oudere deelnemers volgen meestal een opleiding in combinatie met werk (BBL) en bijna de helft van hen heeft al een eerder behaalde startkwalificatie.
Voor het onderzoek is met name de groep tot 23 jaar van belang. Ook van deze groep echter komen niet alle instromers rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs. Een derde van de instromers (jonger dan 23 jaar) is een zogenaamde zij-instromer afkomstig van een andere mbo-instelling (20%) of uit een niet-onderwijssituatie (13%).
Uit het eerdere onderzoek blijkt ook dat er een duidelijke relatie is tussen de herkomst van de instromer en de kans op voortijdig schoolverlaten. De kans dat een zij-instromer voortijdig schoolverlater wordt in het eerste of tweede jaar mbo ligt indicatief drie- tot viermaal hoger dan die van een student die rechtstreeks uit het VO afkomstig is. Bedacht moet wel worden dat de laatste groep gemiddeld jonger en vaak nog leerplichtig is.
Mbo-ers die rechtstreeks uit het VO komen vallen dus minder vaak uit, maar zij wisselen wel vaker van opleiding dan zij-instromers. Een op de vijf is na 1-2 jaar in het mbo met een andere opleiding begonnen. Gemiddeld volgt driekwart van de mbo-ers afkomstig uit het VO nog de opleiding waarmee zij zijn gestart.

3.2 Onderzoekgroep en doelgroep

De onderzoeksgroep bestaat uit de deelnemers tot 23 jaar, woonachtig in RMC Utrecht of RMC Eem & Vallei, die op 1 oktober 2011 een opleiding mbo of VAVO volgden. Het gaat om 35.836 deelnemers, waarvan 34.818 in het mbo. De overige 1.018 volgden een opleiding VAVO of volwasseneneducatie. Van de onderzoeksgroep behoort de helft tot de doelgroep van mbo-studenten die één of twee jaar eerder nog in het VO zaten. Het volgende overzicht toont de cijfers.
Toelichting: De eerste kolom toont het onderwijstype. Iedereen die niet binnen een van de genoemde onderwijstypen valt, behoort niet tot de doelgroep. In het overzicht

4 De gegevens over de instroom in het mbo en de relatie met VSV en studiewisseling zijn afkomstig uit het onderzoek *Regiomonitor VSV Utrecht: Instroom in het mbo*, dat verschijnt in 2013.

is dit de niet-doelgroep. De jaren 2009 en 2010 verwijzen naar het jaar dat de student het laatst ingeschreven stond in het VO (of hoger onderwijs).

Overzicht 1 – Doelgroep van het onderzoek

	2010	2009	Totaal	Totaal (%)
Praktijkonderwijs	302	208	510	1%
VSO	398	205	603	2%
Vmbo-bl bovenbouw lwoo	945	863	1.808	5%
Vmbo-kl bovenbouw lwoo	464	400	864	2%
Vmbo-gl bovenbouw lwoo	32	20	52	0%
Vmbo-tl bovenbouw lwoo	45	49	94	0%
Vmbo-bl bovenbouw niet-lwoo	715	682	1.397	4%
Vmbo-kl bovenbouw niet-lwoo	1.568	1.614	3.182	9%
Vmbo-gl bovenbouw niet-lwoo	460	478	938	3%
Vmbo-tl bovenbouw niet-lwoo	2.654	2.499	5.153	14%
Havo bovenbouw	798	653	1.451	4%
VAVO / VE	588	185	773	2%
Overig VO, incl. VM2	517	304	821	2%
Hoger onderwijs	277	126	403	1%
Niet-doelgroep	-	-	17.787	50%
Totaal	**9.763**	**8.286**	**35.836**	**100%**

In het totaal bestaat de doelgroep uit 18.049 studenten. De overige 17.787 deelnemers behoren niet tot de doelgroep. Het betreft bijna exclusief jongeren van 18 tot 23 jaar. Ook voor deze groep is nagegaan waar zij zich bevonden in 2009 en 2010:

- In het mbo in 2009 én 2010 (aantal = 15.118)
- Niet in het onderwijs in 2009 en in het mbo in 2010 (aantal = 808)
- In het mbo in 2009 en niet in het onderwijs in 2010 (aantal = 735)
- Niet in het onderwijs in 2009 én 2010 (aantal = 594)
- Rest (situatie 2009 en/of 2010 onbekend) (aantal = 532).

Overzicht 2 – Deelnemers naar leeftijd op 1 oktober 2011

Leeftijd	Doelgroep	Niet-doelgroep	Totaal
15	1%	0%	0%
16	24%	0%	12%
17	43%	1%	22%
18	23%	22%	22%
19	6%	31%	18%
20	2%	23%	13%
21	1%	15%	8%
22	1%	9%	5%
Totaal (=100%)	**18.049**	**17.787**	**35.836**

Zoals verwacht is de leeftijd van de beoogde doelgroep duidelijk lager dan die van de overige mbo-instromers tot 23 jaar. De overgang ligt bij 18 jaar. De navolgende beschrijvingen en analyses hebben betrekking op de doelgroep van jongeren die afkomstig zijn uit het VO.

3.3 Schoolloopbaan

Een hoofdvraag in het onderzoek is wat de invloed is van de VO-scholen op het latere wisselen of uitvallen in het mbo. Die vraag is echter niet zonder meer te beantwoorden. Scholen bieden verschillende onderwijstypen aan en in het vmbo is er bovendien het onderscheid tussen programma's met en zonder leerwegondersteuning (lwoo). Voordat de vraag naar de verschillende scholen aan de orde komt, wordt daarom eerst gekeken naar de invloed van de schoolloopbaan in termen van schooltype en behaald diploma.

Het al of niet behalen van het diploma in het VO is een belangrijke factor voor het latere succes in het mbo. De kans op voortijdig schoolverlaten in de eerste twee jaar van het mbo ligt voor ongediplomeerden driemaal hoger. Het volgende overzicht toont de kans op VSV voor de doelgroep uitgesplitst naar onderwijstype en het wel of niet hebben van een VO-diploma. De cijfers zijn gebaseerd op het deel van de doelgroep dat in 2010 voortgezet onderwijs volgde.

Overzicht 3 – VSV naar onderwijstype en diploma (alleen 2010)

Onderwijstype	Percentage VSV	Aantal (2010)
VO totaal		
Met diploma	5	7.753
Zonder diploma	15	2.010
Vmbo totaal		
Met diploma	4	6.356
Zonder diploma	15	527
Vmbo-basis		
Met diploma	6	1.458
Zonder diploma	19	202
Vmbo-kader		
Met diploma	4	1.897
Zonder diploma	16	135
Vmbo-gemengd		
Met diploma	2	459
Zonder diploma	6	33
Vmbo-theoretisch		
Met diploma	4	2.542
Zonder diploma	10	157
Havo		
Met havo-diploma	0	197
Zonder havo-diploma	7	601
waarvan met vmbo-diploma	9	166

Het blijkt dat het niet behalen van het VO-diploma leidt tot een veel hoger percentage VSV. Voor leerlingen uit het vmbo-basis en -kader is de kans op VSV zonder diploma het grootst. Daarbij moet worden aangetekend dat een deel van hen wel een diploma behaalt op mbo-niveau 1. Opvallend is dat ook 7 procent van de havo-ongediplomeerden voortijdig schoolverlater wordt in de eerste twee jaar mbo.
Het praktijkonderwijs (PRO) is in de uitsplitsing niet opgenomen, omdat voor het praktijkonderwijs geldt dat het niet tot een VO-diploma leidt. Voor het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) is dat ten dele ook van toepassing.

Het onderwijstype is ook van invloed op de mate waarin de studenten in het mbo wisselen van opleiding. Het volgende overzicht laat dit zien. Overzicht 4 heeft weer betrekking op de gehele doelgroep (2009 en 2010). Getoond wordt voor elk onderwijstype het percentage VSV, het percentage wisseling en het percentage 'regulier'. Met regulier wordt bedoeld de studenten die niet zijn uitgevallen of gewisseld en die dus a) nog op dezelfde mbo-instelling de opleiding volgen waarmee zij gestart zijn of b) in de periode 1-10-2011 tot 1-10-2012 hun diploma hebben behaald of c) ongedi-

plomeerd zijn uitgestroomd, maar voor 1-10-2011 al in bezit waren van een startkwalificatie.

Voor de doelgroep als totaal geldt dat 75 procent als reguliere deelnemer te kenmerken is. Gemiddeld 8 procent is VSV-er en 17 procent wisselaar. Per onderwijstype is het beeld echter verschillend. Wisseling komt relatief vaker voor bij vmbo-kader en -theoretisch en minder vaak bij vmbo-basis. Wisseling komt vaker voor bij niet-lwoo dan bij lwoo. Voor VSV is het beeld precies omgekeerd.
De andere onderwijstypen hebben elk een eigen 'verhaal'. Het praktijkonderwijs neemt een bijzondere positie in, omdat het niet opleidt tot een diploma en in de meeste gevallen geen doorstroom naar startkwalificatieniveau kent. In het volgende hoofdstuk gaan we apart op de positie van het praktijkonderwijs in. Voor het VSO is zowel VSV als wisseling hoger dan het gemiddelde, wat te maken heeft met de bijzondere leerlingenpopulatie, namelijk jongeren met een beperking.
Studenten die afkomstig zijn uit de bovenbouw havo hebben in de meeste gevallen geen havo-diploma gehaald: 75 procent. Eenmaal in het mbo vallen zij relatief minder vaak uit dan gemiddeld. Ook valt op dat daarnaast een groot deel (17%, gelijk aan het gemiddelde) wisselt van opleiding of school.

Twee bijzondere categorieën zijn de studenten afkomstig uit het VAVO/VE en uit het 'overig VO'. Het VAVO is een onderwijstype dat wordt verzorgd door mbo-instellingen en dat voornamelijk functioneert als tweedekansonderwijs voor jongeren die op het reguliere VO geen diploma hebben gehaald. Een kleiner deel heeft wel een diploma gehaald en probeert via het VAVO een hoger diploma te halen (bijvoorbeeld havo na vmbo-t) of het examenprofiel te verbeteren door extra vakken te volgen. Binnen het VAVO kan vmbo-t, havo of vwo worden gedaan. Omdat het VAVO niet tot het reguliere VO wordt gerekend en binnen het mbo een geheel eigen positie heeft, ontbreekt het deels aan systematische gegevens over de VAVO-deelnemers en hun schoolloopbaan. Uit de cijfers in overzicht 4 wordt wel duidelijk dat deze groep een hoge kans op VSV én op wisseling heeft.
De categorie 'overig VO' is voor het merendeel (±60%) afkomstig uit de brugklas (1-2) van het voortgezet onderwijs. Verder bestaat het uit leerlingen afkomstig uit de bovenbouw vwo (±30%) en enkele leerlingen die een zogenaamd VM2-traject volgen (±10%), een geïntegreerde opleiding vmbo-mbo2. Voor de categorie 'overig VO' ligt het percentage VSV relatief hoog.

Overzicht 4 – Opleidingstype en wisseling (percentages op basis van totaal exclusief onbekend)

	VSV	Wisselaar	Regulier	Totaal (excl. onbekend)	Onbekend
Praktijkonderwijs	(23)	9	68	499	11
VSO	26	20	55	548	55
Vmbo-bl bovenbouw lwoo	11	13	76	1.781	27
Vmbo-kl bovenbouw lwoo	5	18	76	857	7
Vmbo-gl bovenbouw lwoo	6	22	73	51	1
Vmbo-tl bovenbouw lwoo	8	18	74	93	1
Vmbo-bl bovenbouw niet-lwoo	11	13	76	1.363	34
Vmbo-kl bovenbouw niet-lwoo	6	18	76	3.127	55
Vmbo-gl bovenbouw niet-lwoo	4	14	82	924	14
Vmbo-tl bovenbouw niet-lwoo	5	18	78	5.075	78
Vmbo lwoo	9	15	76	2.782	36
Vmbo niet-lwoo	6	17	77	10.489	181
Vmbo-bl bovenbouw totaal	11	13	76	3.144	128
Vmbo-kl bovenbouw totaal	6	18	76	3.984	295
Vmbo-gl bovenbouw totaal	4	14	82	975	217
Vmbo-tl bovenbouw totaal	5	18	77	5.168	345
Havo bovenbouw	5	17	78	1.382	69
VAVO / VE	16	22	61	662	111
Overig VO, incl. VM2	10	18	72	727	94
Hoger onderwijs	0	16	84	326	77
Doelgroep totaal	**8**	**17**	**75**	**17.415**	**634**
Niet-doelgroep	6	7	86	15.296	2.491
Totaal	**7**	**12**	**81**	**32.711**	**3.125**

De belangrijkste conclusies zijn dat:

- VSV vaker voorkomt bij vmbo-basis en vmbo-lwoo en minder vaak bij -kader en -theoretisch en bij niet-lwoo,
- wisseling juist vaker voorkomt bij vmbo-kader en -theoretisch en niet-lwoo,
- VSV hoog is bij PRO en VSO, wat voor een groot deel te verklaren valt uit het type onderwijs. Voor het praktijkonderwijs geldt dat het niet opleidt tot een diploma en dat de leerlingen meestal geen startkwalificatie kunnen behalen. Voor het VSO is het beeld gedifferentieerder, maar ook hier geldt dat voor een groot deel van de uitstroom het halen van een mbo-diploma niet haalbaar blijkt.
- havo-leerlingen net als de vmbo-t-leerlingen minder vaak VSV-er worden.

Wellicht een even relevante conclusie is ook dat van alle leerlingen afkomstig uit het vmbo - veruit de grootste instroom in het mbo – ruim 75 procent – na 1-2 jaar nog steeds de mbo-opleiding volgt waarmee gestart is, of het diploma heeft behaald, dan wel ongediplomeerd uitgestroomd is, maar al daarvoor in bezit was van een startkwalificatie.

4 Herkomstschool

In dit hoofdstuk komt de relatie tussen VSV, wisseling en herkomstschool aan de orde. Nadrukkelijk gaat het in de analyse alleen om de cijfermatige verbanden en niet om een inhoudelijke verklaring - laat staan beoordeling - van de verschillende programma's die VO-scholen bieden voor studie- en beroepskeuze. Die nadere duiding maakt geen deel uit van het onderzoek en komt in het project van de drie samenwerkingsverbanden aan de orde, zoals aangegeven in de inleiding. In de uitsplitsing naar herkomstschool gaat de aandacht primair uit naar de scholen die verbonden zijn aan de drie samenwerkingsverbanden.
Bij de presentatie van de cijfers wordt telkens in eerste instantie gekeken naar de drie hoofdkenmerken VSV, WISSELING en REGULIER. De termen zijn in het vorige hoofdstuk omschreven. De term 'regulier' verwijst naar het aantal of percentage leerlingen dat a) nog op dezelfde mbo-instelling de opleiding volgt waarmee gestart is het jaar ervoor of b) in de periode 1-10-2011 tot 1-10-2012 het diploma heeft behaald of c) ongediplomeerd is uitgestroomd, maar voor 1-10-2011 al in bezit was van een startkwalificatie. Bij de nadere uitwerking van de cijfers wordt ook ingegaan op het deel VSV dat voorkomt uit studiekeuzeproblemen.

4.1 Top 42 grootste scholen

Er zijn 42 scholen, inclusief het VAVO van ROC Midden Nederland, die meer dan honderd leerlingen leveren binnen de doelgroep. Omdat het gaat om ongeveer twee jaren geeft het aantal een indicatie van de jaarlijkse uitstroom van die school naar het mbo. De top 42 levert bijna tachtig procent van alle leerlingen (afkomstig uit het VO) aan het mbo. Het VAVO is in het overzicht opgenomen vanwege het hoge aantal leerlingen dat doorstroomt naar het mbo (grotendeels binnen ROC Midden Nederland zelf).
De VO-scholen zijn aangeduid met hun Brin-nummer en de daaraan gekoppelde naam. Bij de meeste scholen vallen onder het Brin-nummer meerdere vestigingen. In het overzicht zijn de gegevens voor verschillende vestigingen op één Brin-nummer samengenomen. Met name enkele scholen in Utrecht hebben de laatste jaren door fusies en herschikkingen een andere naamgeving gekregen. Gekozen is voor de naamgeving die door het Samenwerkingsverband wordt gehanteerd. Voor scholen als het Trajectum College, het Via Nova College en Globe College geldt dat de oud-leerlingen deels nog op de voormalige schoolnaam staan geregistreerd. In het volgende hoofdstuk komen de scholen van de drie samenwerkingsverbanden nader aan

de orde en worden per Brin-nummer toegelicht welke scholen onder het nummer vallen.
De eerste kolom van overzicht 5 toont, zoals gezegd, het bijbehorende samenwerkingsverband (zie ook volgend hoofdstuk). De laatste rij geeft het totaal voor de gehele doelgroep weer. De scholen zijn in aflopende volgorde gesorteerd op de score voor REGULIER. Dat wil zeggen dat de scholen met het hoogste percentage leerlingen dat nog de opleiding van eerste keuze volgt boven in het overzicht staan.

In de onderste rij van het overzicht wordt het gemiddelde voor de gehele doelgroep weergegeven. Het percentage REGULIER is een eerste indicatie voor de mate waarin leerlingen van het VO na hun overstap naar het mbo 'honkvast' zijn gebleven. Hoe hoger het percentage REGULIER, hoe meer leerlingen nog bezig zijn met hun eerst gekozen opleiding (of die al af hebben gerond). Het is duidelijk dat veel scholen rond het gemiddelde van 75 procent scoren. Elf VO-scholen scoren 73 procent of lager en drie VO-scholen vallen op met een percentage dat lager dan zeventig procent ligt. Eén daarvan, Trajectum College, maakt deel uit van de drie onderzochte samenwerkingsverbanden. Het overzicht laat ook zien dat er scholen zijn die ruim boven het gemiddelde scoren, waaronder ook een aantal scholen uit de drie samenwerkingsverbanden.

In de laatste kolom van de tabel is onder de kop TYPE aangegeven welk onderwijstype de leerlingen van die school hebben gevolgd. De afkortingen staan voor: B vmbo-basis, K vmbo-kader, T vmbo-theoretisch/gemengd, H havo. De lettercode geeft aan dat twintig procent of meer van de leerlingen dat type onderwijs heeft gevolgd. Bij sommige scholen is ook een L aangegeven. Dat wil zeggen dat twintig procent of meer van de leerlingen een lwoo-indicatie heeft. Het percentage leerlingen met lwoo is berekend ten opzichte van het totaal aantal leerlingen dat van die school komt. De percentages van de zes onderwijstypen tellen niet op tot honderd, omdat bij bijna alle scholen er ook een categorie 'overige' voorkomt, bestaande uit de eerder besproken leerlingen afkomstig uit de brugklassen, het VM2 of de bovenbouw vwo.
Het volledige overzicht van de gevolgde onderwijstypen is opgenomen in de bijlagen bij het rapport. Voor alle duidelijkheid zij vermeld dat de typologie niet de verdeling van *alle* leerlingen van de school naar onderwijstype aangeeft. Het gaat uitsluitend om de leerlingen die zijn doorgestroomd naar het mbo.

Overzicht 5 – Situatie naar herkomstschool, top 42 van scholen met grootste aantal leerlingen in de doelgroep (percentages en aantal)

SWV nr.	BRIN	School	REG	WIS	VSV	Aantal	TYPE
00.01	02EA	Chr SGM op Ref Grondsl v L	87	10	3	184	KT
26.04	05RA	VeenLanden College	86	12	2	210	T
26.04	17AN	Minkema College	85	11	4	463	BKT
00.01	03WO	Van Lodensteincollege	84	10	6	886	BKT
26.04	04IX	Kalsbeek College	84	13	4	508	KT
26.01	17HX	Mgr A E Rientjes Mavo	83	14	3	206	T
26.02	00YO	Prot Chr Mavo Waldheim	83	15	2	123	T
meer	25GV	AOC Groenhorst College (vmbo)	80	15	5	609	BKT-L
26.01	23VD	Broeckland College	80	12	8	288	B-L
25.11	02VM	Christelijk Lyceum SGM	80	15	6	220	T
00.01	01RL	Jacobus Fruijtier SGM	80	11	8	147	BKT
26.01	03OY	Niftarlake College	80	12	8	143	T
25.11	01MU	CSG Groen van Prinsterer	79	16	6	457	BKT-L
25.09	02DC	Corlaer College	79	17	4	377	BKT-L
26.02	00JT	Geref SGM Guido De Bres	79	17	4	252	KT
25.11	06SU	Ichthus College	79	18	2	245	T
25.11	02FO	De Meerwaarde Techniek	78	11	11	243	K-L
26.05	22NE	College De Heemlanden	78	17	5	142	TH
26.05	17GM	Oosterlicht College	77	16	7	581	KT
25.11	00SZ	Johannes Fontanus College	77	18	6	313	TH
26.01	24TJ	Via Nova / X11	76	15	8	477	BKT-L
26.03	07KP	SGM Maarsbergen	76	18	6	239	BK
25.11	02MF	Chr SGM Veenendaal	75	18	7	417	BK-L
26.01	18AN	Globe college	75	18	7	347	BK-L
26.02	01NZ	Griftland College	75	19	6	220	TH
26.01	01KF	St Gregorius College	75	16	9	133	TH
26.02	00ML	Meridiaancollege RK SGM	74	18	7	858	BKT
26.02	14RC	Meerwegen College	74	19	7	709	KT-L
Meer	01OE	Wellantcollege (vmbo)	74	17	9	476	BK-L
26.01	14OY	Gerrit Rietveld	74	20	7	163	TH
26.03	02VR	Chr VO Groep Zo Utrecht	73	19	8	487	T
26.03	17BI	OSG Schoonoord	73	19	8	447	BKT
26.05	00VY	RK SGM Cals College	73	19	8	437	KT-L
26.02	20EI	Vallei College	73	19	8	233	BKT-L
26.05	18WS	Anna van Ryn College	72	19	8	399	BKT-L
25.10	16YV	Pantarijn SGM	72	17	11	265	BKT-L
25.10	19KZ	Pallas Athene College	72	22	5	132	T
25.10	25GE	Chr SGM Het Streek	71	19	10	427	KT-L
26.02	20EA	SGM V Mavo Havo Ath	69	25	7	103	T
26.01	24TJ	Trajectum College	68	20	12	255	BKT-L
25.11	19IP	Rembrandt College	68	24	8	152	T
ROCMN	25LH	ROC Midden Nederland (VAVO)	57	21	22	289	VAVO
Totaal		**Alle scholen**	**75**	**17**	**8**	**18.049**	

Het onderscheid naar onderwijstype laat zien dat verschillende soorten scholen doorstroom hebben naar het mbo. Het belangrijkste verschil is het vmbo-aandeel van de school: sommige scholen leveren leerlingen uit alle leerwegen van het vmbo, andere scholen alleen uit het vmbo-t. Vaak gaat het in het laatste geval dan om scholen met vmbo-t en havo. Naast deze grote scholen zijn er (kleinere) scholen met een uitstroom uit bijvoorbeeld alleen vmbo-t, praktijkonderwijs of alleen havo. Zoals hiervoor besproken is het schooltype mede bepalend voor de mate waarin leerlingen later op het mbo wisselen of uitvallen. Voor een deel bevestigen de cijfers de hiervoor al getrokken conclusie dat wisseling vaker voorkomt bij vmbo-t en havo en VSV vaker bij vmbo-basis en vmbo-lwoo. Tegelijkertijd worden ook de verschillen tussen qua schooltype vergelijkbare scholen zichtbaar. De verschillen tussen scholen wat betreft het aantal wisselaars en VSV-ers zijn slechts ten dele verklaarbaar uit het VO-onderwijstype (incl. lwoo). Scholen met een vergelijkbaar opleidingenprofiel 'scoren' verschillend als het gaat om VSV en wisseling van opleiding.
Soms functioneren wisseling en VSV als communicerende vaten: zo heeft het Globe College relatief veel wisselaars, maar minder dan gemiddeld VSV-ers vanwege studiekeuzeproblemen. Kennelijk leidt een studiekeuzeprobleem bij deze leerlingen eerder tot wisseling van opleiding dan tot uitval. Het kan echter ook anders zijn: scholen als het Trajectum College en Anna van Rijn hebben zowel een hoog percentage wisselaars, als hoge VSV vanwege studiekeuzeproblemen. Daar gaan beide verschijnselen juist samen. Voor beide scholen geldt dat naar schatting meer dan een kwart van de leerlingen te maken heeft met uitval of wisseling door studiekeuzeproblemen (Trajectum 28%, Anna van Rijn 26%). Overigens geldt dat ook voor het Christelijk VO Zuidoost Utrecht (24%), maar dat wordt op die school verklaard door het hoge percentage ongediplomeerde havo-leerlingen dat naar het ROC gaat.

VSV vanwege studiekeuzeproblemen
Het is moeilijk om een betrouwbaar beeld te geven van de mate waarin voortijdig schoolverlaten wordt veroorzaakt door alleen of hoofdzakelijk studiekeuzeproblematiek. In de praktijk zijn verschillende oorzaken of aanleidingen van uitval nauwelijks van elkaar te onderscheiden of in een oorzaak/gevolgverband te plaatsen. Wat was er eerst: de verkeerde keuze waardoor motivatieverlies en slechte resultaten ontstonden, of leidde de slechte resultaten tot motivatieverlies en vervolgens tot de wens om 'iets anders' te gaan doen? Mbo-scholen houden bij wat de reden is als studenten stoppen met een opleiding en de school voortijdig verlaten. Die registratie geeft een indicatie van het belang van studieproblemen, maar is geen zeer betrouwbare maat. Uit gegevens van ROC Midden Nederland blijkt dat in ruwweg veertig procent van de gevallen loopbaanproblematiek als uitvalreden wordt geregistreerd. Voor de VO-scholen in dit onderzoek is ook gekeken naar de uitvalreden (alleen voor ROC Midden Nederland) en het blijkt dat inderdaad ongeveer veertig procent van het voortijdig schoolverlaten studieloopbaanproblematiek als opgegeven reden heeft. Omdat de cijfers alleen op ROC Midden Nederland betrekking hebben sluiten ze niet aan op de hiervoor gepre-

senteerde overzichten. We tonen daarom alleen de scholen die honderd of meer leerlingen aan ROC Midden Nederland leverden.
Het gemiddelde is vier procent VSV vanwege studieloopbaanproblemen. Boven het gemiddelde scoren: Trajectum College, Oosterlicht College, Anna van Ryn College en Wellantcollege (allen met 4-5 procent VSV door loopbaanproblematiek). Onder het gemiddelde scoren: Cals College, Kalsbeek College en Globe College (met 2-3 procent). Uitschieter is Groenhorst met nul procent VSV als gevolg van loopbaanproblemen. De scholen Via Nova, Minkema College en Broeckland College scoren het gemiddelde percentage.

4.2 Praktijkonderwijs

Van de ruim achttienduizend jongeren die behoren tot de doelgroep van het onderzoek zijn er 510 afkomstig uit het praktijkonderwijs. Het gaat dus om een relatief kleine groep op het totaal van de doorstroom naar het mbo. Toch is het goed om apart aandacht aan de leerlingen van het praktijkonderwijs te besteden, omdat hun startpositie in het mbo wezenlijk verschilt van de overige doorstroom vanuit het voortgezet onderwijs. Leerlingen van het praktijkonderwijs hebben te maken met beperkt cognitieve vermogens op grond waarvan zij na het verlaten van het primaire onderwijs een indicatie voor praktijkonderwijs krijgen. Zij zijn daarmee tevens vrijgesteld van de kwalificatieplicht. Er wordt vanuit gegaan dat het niveau van de startkwalificatie voor deze leerlingen te hoog ligt en niet bereikt zal worden.
De afgelopen jaren is de doorstroom van praktijkonderwijs naar het mbo sterk gegroeid. Het praktijkonderwijs leidt niet tot een landelijk diploma en veel ouders en leerlingen hechten er waarde aan om toch een erkende beroepsopleiding te volgen en een diploma te halen. Omdat doorstroom naar mbo-niveau 2 moeilijk is, gaan veel leerlingen na de praktijkschool naar een opleiding op mbo-niveau 1 (meestal AKA).
Het vreemde fenomeen doet zich voor dat leerlingen uit het praktijkonderwijs, die vrijgesteld zijn van de kwalificatieplicht en dus formeel geen voortijdig schoolverlater kunnen zijn, wel weer gaan meetellen in de VSV-statistiek op het moment dat zij zich inschrijven op het mbo. Zodra zij, met of zonder diploma van het mbo-1, het onderwijs verlaten (zonder startkwalificatie) zijn zij officieel voortijdig schoolverlater. Wel geldt dat als zij op de teldatum betaald werk hebben er dan geen sprake is van VSV. Door betrokkenen wordt het vermelden van VSV bij uitstroom van voormalige praktijkonderwijsleerlingen vaak als onrechtvaardig ervaren. Zij hebben immers naar vermogen gepresteerd en verdienen geen negatief label van VSV.
Om die reden presenteren we hier de cijfers over de doorstroom van het praktijkonderwijs naar het mbo in een aparte paragraaf en laten we in de rest van de rapportage het praktijkonderwijs buiten beschouwing.

Overzicht 6 – Situatie in het mbo van praktijkonderwijsleerlingen (aantal, percentage exclusief aantal onbekend)

Situatie	Aantal	Percentage
Schoolverlater, zonder mbo-1 diploma	65	13
Schoolverlater, met mbo-1 diploma	49	10
Wisselaar opleiding, binnen mbo-school	19	4
Wisselaar opleiding, andere mbo-school	21	4
Wisselaar mbo-school, zelfde opleiding	4	1
REGULIER (zelfde opleiding)	341	68
Onbekend	11	-
Totaal	**510**	

Meer dan twee derde van de praktijkonderwijsleerlingen volgt nog de opleiding waarmee gestart is op het mbo. Bijna een kwart (23%) is schoolverlater. Zij hebben het onderwijs verlaten en zijn niet in het bezit van een startkwalificatie. Van hen heeft meer dan de helft ook niet het diploma van de opleiding op mbo-niveau 1 gehaald. In vergelijking met leerlingen uit andere VO-typen zijn er weinig praktijkonderwijsleerlingen die in het mbo van opleiding (of school) wisselen. Dat wordt mede verklaard door het feit dat er op mbo-niveau 1 beduidend minder opleidingskeuzes zijn dan op de andere mbo-niveaus. De meeste leerlingen volgen de opleiding voor arbeidsmarktgekwalificeerd assistent (AKA), een kleiner aantal kiest voor een opleiding tot beroepsgekwalificeerd assistent (BKA).

In de drie onderzochte samenwerkingsverbanden zijn er vier scholen voor praktijkonderwijs:

- POUWER — Utrecht, SWV 26.01, brin 17AO
- Kranenburg Praktijkonderwijs — Utrecht, SWV 26.01, brin 01EK
- Futura College — Woerden, SWV 26.04, brin 26KA
- De Baanbreker — IJsselstein, SWV 26.05, brin 07BM.

Het volgende overzicht geeft nogmaals de situatie van de praktijkonderwijsleerlingen in het mbo, maar nu uitgesplitst voor de vier scholen. De drie soorten wisselaars (zie overzicht 6) zijn nu samengenomen.
De percentages zijn berekend op basis van het aantal leerlingen waarvan de situatie bekend is in het onderzoek. Van vijf leerlingen verspreid over drie scholen zijn de gegevens niet bekend.

Overzicht 7 – Situatie in het mbo van praktijkonderwijsleerlingen van vier scholen (percentages en aantal)

School	Schoolverlater zonder diploma	Schoolverlater met diploma	Wisselaars	Regulier	Aantal (=100%)
POUWER	27	12	0	61	41
Kranenburg	23	20	5	53	40
Futura	16	11	5	68	38
Baanbreker	15	11	2	72	46
Totaal PRO	**13**	**10**	**9**	**67**	**499**

Het gaat per school over kleine aantallen, bovendien over twee uitstroomjaren gemeten. Daarom is voorzichtigheid geboden met het trekken van conclusies op basis van de percentages. Met dat voorbehoud gemaakt, valt op dat leerlingen van POUWER en Kranenburg aanmerkelijk vaker ongediplomeerde schoolverlater worden dan gemiddeld voor alle praktijkschoolleerlingen en ook meer dan leerlingen van Futura en De Baanbreker. Bij POUWER en Kranenburg is het percentage leerlingen dat al schoolverlater is (met en zonder diploma) hoger dan gemiddeld. Minder leerlingen zitten nog op het mbo.

5 Samenwerkingsverbanden

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de scholen van de drie samenwerkingsverbanden. Als eerste wordt een overzicht getoond van de 'scores' voor alle vijf de samenwerkingsverbanden in de provincie Utrecht. De volgende gegevens worden per samenwerkingverband gepresenteerd:

- percentage REGULIER (afgekort als REG);
- percentage WISSELING (afgekort als WIS);
- percentage VSV (zowel vanwege loopbaan, als vanwege andere redenen);
- aantal leerlingen;
- percentage aandeel leerlingen (binnen de doelgroep).

Twee agrarische opleidingencentra (AOC), te weten Groenhorst en Wellant, hebben meerdere vmbo-scholen die leerlingen leveren aan mbo-instellingen. De AOC's zijn niet regiogebonden en participeren in meerdere samenwerkingsverbanden. In het overzicht staan ze daarom apart genoemd.

Het totaal onder het overzicht verwijst naar alle instroom, inclusief die afkomstig uit het VAVO, overige samenwerkingsverbanden en de categorie 'onbekend'. Voor alle duidelijk: het gaat om VSV- en wisselingspercentages (peildatum 1 okt. 2012) van studenten die wonen in de RMC-regio Utrecht of Eem & Vallei en die op 1 oktober 2011 in het mbo stonden ingeschreven. De cijfers geven geen compleet beeld van de resultaten voor een samenwerkingsverband als geheel, omdat ook leerlingen van buiten de beide RMC-regio's onderwijs volgen op scholen in een samenwerkingsverband.

Overzicht 8 – Situatie naar samenwerkingsverband (SWV)

SWV nr.	SWV naam	REG	WIS	VSV	Aantal	Aandeel
26.01	**Utrecht en Vechtstreek**	75	16	9	2.476	14
26.02	**Eemland**	75	18	7	2.616	15
26.03	**Zuidoost Utrecht**	75	18	7	1.550	9
26.04	**Regio Utrecht West**	84	12	4	1.221	7
26.05	**Zuid-Utrecht**	75	17	8	1.608	9
AOC	**Wellantcollege (vmbo)**	74	17	9	476	3
AOC	**Groenhorst (vmbo)**	80	15	5	609	3
Totaal		**75**	**17**	**8**	**18.049**	**100**

De drie samenwerkingsverbanden (26.01, 26.04 en 26.05) leveren gezamenlijk (maar exclusief de AOC's) dertig procent van de totale mbo-instroom uit het VO in de regio. Het grootste deel daarvan komt uit het SWV Utrecht en Vechtstreek. In de onderlinge vergelijking valt op dat de cijfers voor wisseling en VSV bij het SWV Regio Utrecht West ver onder het gemiddelde liggen, terwijl die van de andere verbanden rond het gemiddelde liggen.
Omdat het VSV- en wisselpercentage vooral ook afhangt van het onderwijstype maken we hierna een uitsplitsing naar de individuele scholen per samenwerkingsverband.

5.1 Scholen SWV Utrecht en Vechtstreek (26.01)

Bij het SWV Utrecht en Vechtstreek zijn 22 scholen aangesloten, die vallen onder 18 verschillende Brin-nummers. Zoals eerder aangegeven worden voor de analyse de gegevens van scholen met hetzelfde Brin-nummer samengevoegd. Voor de volgende Brin-nummers is echter een opsplitsing gemaakt:
- Brin 24TJ: Trajectum College (vmbo).
- Brin 24TJ: UniC (havo/vwo).
- Brin 24TR: Leidsche Rijn College (havo/vwo).
- Brin 24TR: Via Nova College en X11 (vmbo/vm2).
- Brin 24TR: Internationale Schakelklas (ISK en brugklassen).

Omdat in de systematiek van Brin-nummers nog geen goed onderscheid naar onderwijslocatie te maken valt, is gekozen voor een pragmatische oplossing door alle leerlingen van een bepaald onderwijstype bij één schoolnaam in te delen. Er is voor gekozen om alle leerlingen afkomstig uit de 1e en 2e brugklas toe te voegen aan het ISK. Dat sluit aan bij het aantal leerlingen dat jaarlijks doorstroomt vanuit de ISK, maar kan op het niveau van de individuele leerling afwijken van de werkelijke situatie.

Behalve de genoemde scholen maken ook nog deel uit van het samenwerkingsverband:
- Brin 00RO Amadeus College.
- Brin 18AN Globe College.
- Brin 01OE Wellantcollege.
- Brin 23VD Broeckland College.
- Brin 17HX Rientjes Mavo.
- Brin 17AO POUwer.
- Brin 01EK Kranenburgschool.
- Brin 03OY Niftarlake College.
- Brin 14OY Gerrit Rietveld College.
- Brin 27DG De Passie.
- Brin 01KF Sint Gregorius College.

- Brin 02UE Sint Bonifatius College.
- Brin 15JM Utrechts Stedelijk Gymnasium.
- Brin 16PA Christelijk Gymansium Utrecht.
- Brin 11NY RSG Broklede.

Alle genoemde scholen leverden één of (veel) meer leerlingen aan het mbo. De beide gymnasia blijven hierna buiten beschouwing omdat slechts vijf leerlingen afkomstig van beide scholen tot de doelgroep behoren. Acht leerlingen uit de doelgroep blijven buiten beschouwing omdat zij nog stonden geregistreerd op het oude Brin-nummer van het Liefland College.
De beide praktijkscholen POUWER en Kranenburg zijn in het vorige hoofdstuk besproken en komen hier niet meer aan de orde.

Overzicht 9 toont de scholen binnen het SWV 26.01 met de percentages voor de drie indicatoren REGULIER, WISSELING en VSV (zie overzicht 5 voor een toelichting op de systematiek). De cijfers voor Wellant hebben betrekking op al hun vestigingen die leerlingen aan het mbo hebben geleverd en niet exclusief op de vestiging die aangesloten is bij het SWV Utrecht en Vechtstreek.
Let op: bij scholen met minder dan vijftig leerlingen zijn de percentages minder betrouwbaar.

De meeste scholen zijn te typeren als avo-scholen, met alleen uitstroom van havo (en vwo) of van havo en vmbo-t.
- De Rientjes Mavo neemt een bijzondere positie in, omdat de school alleen vmbo-t aanbiedt en onder de doorstromers naar het mbo geen lwoo-leerlingen kent. De school kent erg weinig VSV en minder dan gemiddeld wisselaars (REG 83%, WIS 14%, VSV 3%).
- Er zijn vier scholen te typeren als vmbo-t/havo-scholen: De Passie, Gregorius, Rietveld en Amadeus. Tot deze groep scholen reken we ook Niftarlake (met naast de vmbo-t doorstroom ook een deel havo-doorstroom). Zij hebben allen een uitstroom naar het mbo van alleen vmbo-t- en havo-leerlingen. Opvallend is het grote aandeel havo-leerlingen (Amadeus 28%, Rietveld 23%, De Passie 23%, Gregorius 22%, Hiftarlake 17%), wat voor het overgrote deel ongediplomeerde uitstroom van de bovenbouw betreft. Tot deze groep scholen rekenen we ook Leidsche Rijn (82% havo), Broklede (75% havo), UniC (71% havo) en Bonifatius (63% havo). Voor deze scholen is de doorstroom naar het mbo beperkt en betreft het voor het overgrote deel ongediplomeerde havo-leerlingen.

Overzicht 9 – Situatie naar herkomstschool, scholen aangesloten bij SWV 26.01 (percentages en aantal)

BRIN	School	REG	WIS	VSV	Aantal	Type
17HX	Rientjes Mavo	83	14	3	206	T
23VD	Broeckland College	80	12	8	288	B-L
11NY	RSG Broklede	80	11	9	48	H
03OY	Niftarlake College	80	12	8	143	T
24TR	ISK	77	9	15	88	ISK
27DG	De Passie	77	14	9	44	TH
24TR	Leidsche Rijn College	76	14	10	50	H
24TR	Via Nova / X11	76	17	9	477	BKT-L
18AN	Globe college	75	18	7	347	BK-L
01KF	St Gregorius College	75	16	9	133	TH
14OY	Gerrit Rietveld College	74	20	7	163	TH
24TJ	UniC	71	25	4	30	HV
24TJ	Trajectum College	68	20	12	255	BKT-L
00RO	Amadeus Lyceum	65	27	9	81	TH
02UE	SGM St Bonifatius Coll	63	30	7	30	H
01OE	AOC Wellantcollege (vmbo)	74	17	9	476	BK-L
	Totaal samenwerkingsverband	75	16	9	2.476	
	Totaal (gehele doelgroep)	**75**	**17**	**8**	**18.049**	

Toelichting onderwijstype: B vmbo-basis, K vmbo-kader, T vmbo-theoretisch/gemengd, H havo, V vwo, P praktijkonderwijs, L lwoo. De lettercode is van toepassing als 20 procent of meer van de doorstroom naar mbo van dat onderwijstype komt.

Voor leerlingen van havo en vmbo-t ligt het gemiddelde percentage wisselaars en VSV-ers in het mbo ongeveer gelijk, namelijk op 17-18 en 5 procent (zie overzicht 4). Als we dan kijken naar de wisselaars van de 'avo-scholen' dan zien we aanmerkelijke verschillen:
Broklede (11%), Nifterlake (12%), De Passie (14%), Rientjes (14%), Leidsche Rijn (14%) en Gregorius (16%) scoren lager dan gemiddeld met wisselaars in het mbo. Rietveld (20%), UniC (25%), Amadeus (27%) en Bonifatius (30%) hebben aanzienlijk meer dan gemiddeld wisselaars.
Het gemiddelde VSV-percentage voor vmbo-t en havo-leerlingen is zoals gezegd 5 procent. Alleen de Rientjes Mavo (3%) en UniC (4%) blijven daaronder. De overige scholen hebben percentages tussen 7 en 10 procent. Voor scholen als Gregorius, Rietveld, UniC, Amadeus en Bonifatius is de doorstroom naar het mbo geen hoofd-taak. Een kwart of meer van de leerlingen die van deze scholen doorstromen naar het mbo is na een jaar gewisseld van opleiding of helemaal gestopt. Andere scholen,

zoals Broklede en Niftarlake, hebben eenzelfde achtergrond, maar zien veel minder leerlingen wisselen van opleiding.

Dan zijn er de scholen die een uitstroom naar het mbo hebben afkomstig van ook de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg in het vmbo.

- *Trajectum College: REG 68%, WIS 20%, VSV 12%*
- De school heeft een hoog percentage leerlingen met vmbo-basis (45%) en een hoog percentage leerlingen met vmbo-lwoo (42%). Zoals aangetoond in het vorige hoofdstuk is er een duidelijk samenhang tussen die beide kenmerken en het VSV-percentage.
- Daarmee is echter niet de volledige verklaring gegeven. Het Globe College heeft een vergelijkbaar profiel als het Trajectum College, met ongeveer evenveel basis- en lwoo-leerlingen, maar scoort beter op de drie loopbaanindicatoren: REG 75%, WIS 18%, VSV 7%. Ook het Wellantcollege heeft een profiel dat lijkt op dat van het Trajectum College, maar minder wisseling en VSV: REG 74%, WIS 17%, VSV 9%.
- *Via Nova / X11: REG 76%, WIS 17%, VSV 9%*
- Via Nova en X11 hebben in vergelijking met Trajectum minder lwoo-leerlingen (26%). Mogelijk is dat mede een verklaring voor het feit dat het percentage wisselaars en VSV-ers rond het gemiddelde liggen. Het percentage VSV ligt iets boven het gemiddelde.
- *Globe College: REG 75%, WIS 18%, VSV 7%*
- Het percentage REGULIER van Globe College ligt op het gemiddelde. Daarbij is het percentage wisselingen boven gemiddeld en het percentage VSV onder gemiddeld. Het hogere percentage wisselingen past niet helemaal in het profiel van een school met relatief veel basis/lwoo-leerlingen, bijvoorbeeld vergeleken met het Trajectum College. Een mogelijke verklaring is dat leerlingen van het Globe College minder vaak uitvallen door een verkeerde studiekeuze. Het percentage leerlingen van het Globe College dat VSV-er wordt met studiekeuzeproblemen als opgegeven reden ligt twee- tot driemaal lager dan andere scholen zoals het Wellantcollege, Trajectum College en Via Nova College. Het lijkt erop dat een 'verkeerde' studiekeuze voor leerlingen van het Globe College minder vaak leidt tot uitval, dan bij andere scholen met een hoog percentage lwoo-leerlingen.
- *Broeckland College: REG 80%, WIS 12%, VSV 8%*
- Het Broeckland College heeft een groot aandeel leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg (70%), maar ten opzichte van andere scholen met veel basisleerlingen een wat lager percentage leerlingen met lwoo (26%). Het VSV-percentage ligt op het gemiddelde, wat relatief goed is gegeven het dominante onderwijstype. Leerlingen van de school wisselen relatief weinig van opleiding eenmaal in het mbo.

Voor Wellant geldt dat de cijfers betrekking hebben op alleen leerlingen uit de regio. Het betreft uitsluitend het vmbo. Omdat het niet gaat om cijfers per vestiging (schoollocatie) is het moeilijk een directe conclusie te verbinden aan de cijfers. Wellant scoort rond het gemiddelde, ondanks een relatief hoog percentage leerlingen met een lwoo-indicatie.

5.2 Scholen SWV VO Regio Utrecht West (26.04)

Het volgende overzicht geeft de cijfers weer van de scholen aangesloten bij SWV VO Utrecht West. Het gaat wederom om de leerlingen woonachtig in de regio en doorgestroomd naar het mbo. Net als bij het vorige samenwerkingsverband laten we ook hier het praktijkonderwijs (Futura College) buiten beschouwing, omdat het in het vorige hoofdstuk al is besproken. Ook het Wellantcollege blijft buiten het overzicht. Er zijn in het onderzoek geen cijfers bekend voor het Wellantcollege specifiek per samenwerkingsverband. De hiervoor bij SWV 26.01 gegeven cijfers voor Wellant gelden ook voor dit verband.

Overzicht 10 – Situatie naar herkomstschool, scholen aangesloten bij SWV 26.04 (percentages en aantal)

BRIN	School	REG	WIS	VSV	Aantal	Type
04IX	**Kalsbeek College**	84	13	4	508	KT
17AN	**Minkema College**	85	11	4	463	BKT
05RA	**VeenLanden College**	86	12	2	210	T
	Totaal samenwerkingsverband	84	12	4	1.221	
	Totaal (gehele doelgroep)	**75**	**17**	**8**	**18.049**	

Toelichting onderwijstype: B vmbo-basis, K vmbo-kader, T vmbo-theoretisch/gemengd, H havo, V vwo, P praktijkonderwijs, L lwoo. De lettercode is van toepassing als 20 procent of meer van de doorstroom naar mbo van dat onderwijstype komt.

VeenLanden College heeft hoofdzakelijk vmbo-t-uitstroom (80%) naar het mbo en een beperkter deel havo-uitstroom (17%). De percentages wisselaars (12%) en VSV-ers (2%) liggen laag en ver onder het gemiddelde voor die onderwijssoorten. Het percentage leerlingen dat nog de opleiding volgt of al heeft afgerond (REG) ligt zeer hoog op 86 procent. Ook in vergelijking met de eerder gegeven top-42 van grootste leveranciers aan het mbo doet de school het zeer goed (vgl. overzicht 5).
Kalsbeek en Minkema hebben een vergelijkbare uitstroom naar het mbo en ook vergelijkbare scores wat betreft wisseling en VSV. Voor beide scholen liggen de percen-

tages onder het gemiddelde (van de totale doelgroep). Het percentage REGULIER (de honkvasten) behoort met 84-85 procent ook tot de hoogste van alle scholen in dit onderzoek (vgl. overzicht 5).

5.3 Scholen SWV LZVO Zuid-Utrecht (26.05)

De twee volgende overzichten geven de cijfers weer van de scholen aangesloten bij SWV Zuid-Utrecht. Het gaat om de leerlingen woonachtig in de regio en doorgestroomd naar het mbo.
Net als hiervoor blijft het praktijkonderwijs (De Baanbreker) en ook het Wellantcollege buiten beschouwing. De school De Linie, deel uitmakend van dit samenwerkingsverband, had een uitstroom van drie leerlingen naar het mbo (gedurende de onderzoeksperiode). Vanwege het kleine aantal doorstromers naar het mbo besteden we daar geen nadere aandacht aan. Een andere, ook aangesloten school, Het Houtens had in de onderzoeksperiode geen uitstroom naar het mbo.

Overzicht 11 – Situatie naar herkomstschool, scholen aangesloten bij SWV 26.05 (percentages en aantal)

BRIN	School	REG	WIS	VSV	Aantal	Type
17GM	Oosterlicht College	77	16	7	581	KT
00VY	RK SGM Cals College	73	19	8	437	KT-L
18WS	Anna van Ryn College	72	19	8	399	BKT-L
22NE	College De Heemlanden	78	17	5	142	TH
	Totaal samenwerkingsverband	75	17	8	1.608	
	Totaal (gehele doelgroep)	**75**	**17**	**8**	**18.049**	

Toelichting onderwijstype: B vmbo-basis, K vmbo-kader, T vmbo-theoretisch/gemengd, H havo, V vwo, P praktijkonderwijs, L lwoo. De lettercode is van toepassing als 20 procent of meer van de doorstroom naar mbo van dat onderwijstype komt.

De Heemlanden heeft vmbo-t- en havo-uitstroom en met 17 en 5 procent voor die onderwijstypen gemiddelde percentages wisselaars en VSV-ers.
De overige drie scholen, Oosterlicht, Cals en Anna van Ryn, hebben een gemengde, voornamelijk vmbo-uitstroom naar het mbo. De drie scholen scoren met wisselaars en VSV-ers op of rond het gemiddelde. Anna van Ryn heeft 30 procent lwoo-leerlingen in de uitstroom naar het mbo en ook dertig procent leerlingen in de vmbo-basisberoepsgerichte leerweg. Tegen die achtergrond bezien is het VSV-percentage niet hoog. Eerder gaven we aan dat deze drie scholen een verschillend beeld laten zien wat betreft de reden van VSV. Bij Oosterlicht en Anna van Ryn heeft VSV wat vaker een loopbaanproblematiek als (opgegeven) oorzaak en bij Cals juist wat minder vaak.

6 Conclusies en beschouwing

6.1 Conclusies

Een verkeerde studiekeuze is één van de belangrijkste oorzaken voor voortijdig schoolverlaten (VSV). In dit onderzoek hebben we gekeken in welke mate leerlingen, direct afkomstig uit het voortgezet onderwijs, in het mbo wisselen van opleiding of voortijdig schoolverlaten worden. Het onderzoek geeft geen eindbeeld, maar kijkt naar wisselingen en uitval gedurende het eerste jaar van de mbo-opleiding. Hoe meer leerlingen nog op hun plek zitten, hoe groter de aanwijzing dat de studiekeuze die ze gemaakt hebben bij hen past. Omgekeerd is het percentage wisseling en uitval een indicator voor een mogelijk verkeerde keuze.
De eerste conclusie die uit de analyses getrokken kan worden, is dat veruit de meeste leerlingen nog op hun plek zitten: zij zijn niet gewisseld of zonder diploma uitgevallen. Dat geldt gemiddeld voor 75 procent van de leerlingen.
De tweede conclusie is de keerzijde van de medaille, namelijk dat een kwart van de leerlingen wél is gewisseld (17%) of voortijdig schoolverlater is geworden (8%). Uit ander onderzoek weten we dat bijna veertig procent van alle VSV loopbaanproblemen als hoofdoorzaak heeft. Omgerekend zou van de VSV in de onderzoeksgroep (8%) naar schatting 3 procent loopbaanproblematiek als reden hebben. Opgeteld heeft ruwweg twintig procent met loopbaanproblematiek te maken. Tegenover de driekwart van de leerlingen die 'op hun plek' zit, staat één op de vijf die is gewisseld of gestopt vanwege loopbaanproblemen. Een op de vijf betekent voor de twee RMC-regio's waar het onderzoek is uitgevoerd dat het gaat om ongeveer 1.800 leerlingen per jaar.

De schoolloopbaan speelt een belangrijke rol in het maken van een goede studiekeuze. De kans op VSV is groter voor leerlingen van het vmbo-basis en vmbo-lwoo. Zij wisselen echter minder vaak van opleiding. Uit onderzoek bij ROC Midden Nederland weten we dat leerlingen van de lagere mbo-niveaus vaker uitvallen vanwege meervoudige problematiek en minder vaak vanwege (alleen) loopbaanproblemen. Studiekeuze speelt juist een grotere rol bij leerlingen van het vmbo-t en ook van vmbo-kader. Zij wisselen vaker dan gemiddeld en bij VSV op mbo-niveau 3-4 is loopbaanproblematiek juist een belangrijke oorzaak. Er is dus reden om juist naar vmbo-kader en -theoretisch te kijken als het gaat om versterking van het studiekeuzeproces. Opmerkelijk is dat kader-leerlingen, die toch een meer beroepsgericht bovenbouwprogramma volgen, even vaak wisselen als leerlingen van het vmbo-t.
Behalve het gevolgde onderwijstype is ook het al of niet halen van een VO-diploma een goede voorspeller van uitvalrisico's in het mbo. De kans op voortijdig schoolverla-

ten ligt voor een ongediplomeerde vmbo-er bijna viermaal hoger dan voor een gediplomeerde.

Een opvallende groep in het onderzoek vormen de leerlingen die van het havo naar het mbo overstappen. Voor het merendeel gaat het om leerlingen uit de bovenbouw havo zonder diploma. Uit de cijfers blijkt dat zij relatief weinig VSV kennen, maar net als de vmbo-t en kader-leerlingen relatief vaak wisselen. Hierna komen we nog terug op deze groep, want er blijken grote verschillen te bestaan per school van herkomst, waardoor voor sommige havo-leerlingen de risico's in het mbo juist erg groot zijn.

Hoewel in het onderzoek niet is gekeken naar de samenstelling van de leerlingenpopulaties van de scholen, bijvoorbeeld naar sociaaleconomische status, is de conclusie onontkoombaar dat de leerlingenpopulatie een factor is in het optreden van wisseling en voortijdig schoolverlaten. Er zijn grote verschillen tussen scholen, die ongetwijfeld ook verwijzen naar de werkwijze van de scholen. Tegelijkertijd zullen ook de problemen van de grote stad in de scholen van invloed zijn. Het Samenwerkingsverband Utrecht en Vechtstreek heeft het gemiddeld hoogste VSV-percentage in het onderzoek. Ongetwijfeld heeft dat ook te maken met de samenstelling van de leerlingenpopulatie. In het vervolg op het onderzoek zou deze factor goed omschreven moeten worden: in hoeverre is de leerlingenpopulatie van invloed op latere wisseling en uitval in het mbo. De verschillen in populatie zijn er, maar zouden niet mogen verhullen dat er ook verschillen tussen scholen zijn die een andere oorzaak hebben.

Er zijn ruwweg drie soorten scholen in het onderzoek te onderscheiden: avo-scholen, vmbo-scholen en praktijkscholen.
Tot de eerste groep rekenen we scholen met alleen vmbo-t, havo en/of vwo. Over het algemeen worden leerlingen van deze onderwijssoorten relatief minder vaak VSV-er in het begin van de mbo-opleiding. Gemiddeld is er wel vaak sprake van wisseling (17-18%). Belangrijker zijn echter de grote verschillen tussen scholen. Er zijn scholen waarvan 20-30 procent van de leerlingen wisselt van opleiding én nog eens 7-9 procent voortijdig schoolverlater wordt. Dergelijke cijfers treden op bij scholen waar de doorstroom naar het mbo slechts voor een klein deel van hun leerlingen geldt. Dat neemt niet weg dat het bij elkaar genomen om vele tientallen leerlingen gaat. Het lijkt misschien logisch dat deze groep 'aan de aandacht ontsnapt' en daardoor vaker met wisseling en uitval te maken krijgt, maar dat is zeker niet zo. Het onderzoek laat voorbeelden zien van scholen met eveneens uitstroom van havo naar mbo, waarbij er geen sprake is van hoge wisseling of uitval.
Wat voor havo geldt, geldt in mindere mate ook voor een deel van het vmbo-t. In negatieve zin vallen vooral sommige scholen met vmbo-t en havo-uitstroom op, terwijl bijvoorbeeld scholen met (vrijwel) alleen vmbo-t uitstroom het juist goed doen.

Scholen met vooral basis-leerlingen en met veel lwoo-leerlingen hebben het moeilijker als het gaat om het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Het onderzoek roept echter de vraag op waarom sommige scholen veel meer wisseling en VSV kennen dan andere. Op het oog vergelijkbare scholen scoren zeer verschillend als het gaat om wisseling en VSV. Ook lijkt bij de ene school een studiekeuzeprobleem vaker tot wisseling en bij een andere school juist vaker tot uitval te leiden. Scholen met een gemengde vmbo-uitstroom die een percentage wisselaars kennen van 18-20 procent scoren bovengemiddeld voor het vmbo.

Het praktijkonderwijs neemt een aparte plaats in wat betreft wisseling en VSV. Het eerste, wisselen van opleiding, komt nauwelijks voor en het tweede, voortijdig schoolverlaten, is eigenlijk niet van toepassing op deze leerlingen. Toch valt ook voor het praktijkonderwijs op dat er flinke verschillen zijn tussen de scholen, met name wat betreft het percentage dat ongediplomeerd het mbo verlaat. Het is niet bekend in hoeverre loopbaanproblemen of -vragen hierin een rol spelen, maar het lijkt raadzaam ook in het praktijkonderwijs goed naar de verschillen en mogelijke oorzaken daarvoor te kijken.

De twee hoofdvragen in het onderzoek zijn beantwoord: de schoolloopbaan speelt een belangrijke rol in het voorkomen van studiewisseling en voortijdig schoolverlaten en het is duidelijk dat er grote verschillen zijn tussen scholen. Het onderzoek geeft de cijfers en noemt de scholen bij naam. Het vervolgproject zal echter zichtbaar moeten maken hoe de verschillen te duiden zijn.

6.2 Beschouwing

Het kenmerkende van 'loopbaanproblematiek' is dat het een vraagstuk betreft dat zich over de loopbaan van jonge mensen uitstrekt. We zijn, vooral in het onderwijs, sterk geneigd om loopbaanvraagstukken te reduceren tot keuzevragen, toegespitst op keuzemomenten. Alles draait om de keuze voor een sector, profiel of een vakkenpakket. Of later om de keuze voor een beroepsopleiding. Voor leerlingen zijn het spannende momenten, moeilijke momenten ook, wanneer het erop aankomt om een definitieve keuze te maken.
De afgelopen jaren is het bewustzijn gegroeid dat de ontwikkeling van de loopbaan een doorlopend proces is. Daarin zijn de keuzemomenten weliswaar wezenlijke mijlpalen, maar de loopbaan begint en eindigt niet met die keuzes. Op het niveau van de leerling heeft dat bewustzijn geleid tot een andere opvatting over loopbaanoriëntatie en beroepskeuze. Met een begrip als loopbaanleren doelt men tegenwoordig op een doorlopend proces waarin de ontwikkeling van zogenaamde loopbaancompetenties centraal staat. Loopbaancompetenties zijn het vermogen van de leerling om actief zelf betrokken te zijn bij het vormgeven van de loopbaan en om via ervaring en reflectie

daaraan sturing te geven. Loopbaanleren stopt niet met het behalen van een diploma, maar heeft in elke volgende levensfase weer een andere invulling. De nadruk ligt niet op de keuzemomenten, maar op het ontwikkelproces.
Een groot voordeel van deze benadering is dat het de loopbaan dichter bij het hart van het onderwijs haalt. Lang was de studie- en beroepskeuzevoorlichting een zaak van de decaan in de school en bevond het keuzeproces zich in de marge van het onderwijs. In de nieuwe opvatting is er veel meer interactie tussen de schoolvakken, stages, projecten en het proces van loopbaanontwikkeling. Meer mensen in de school raken betrokken en in het schoolplan heeft het loopbaanleren een belangrijkere rol. Van belang is ook dat veel scholen de mentor een taak geven in de loopbaanbegeleiding van de leerling.
Lang niet alle scholen omarmen de nieuwe inzichten op het gebied van loopbaanleren. Soms lijkt het of er een strijdig belang is tussen de 'vakken' en het loopbaanleren, alsof aandacht voor stages, oriëntaties, projecten en meeloopdagen ten koste gaat van het studieresultaat. In een tijd waarin hoge examencijfers de heilige graal van het onderwijs lijken te vormen, strijdt het loopbaanleren nog vaak een ongelijke strijd. Hoewel het scholen met uitstekende initiatieven tekort doet, zijn het vaak de avo-gerichte scholen die achterlopen met het loopbaanleren. De cijfers uit het onderzoek laten zien dat het vmbo-t op dat punt aandacht behoeft, maar dat ook het havo nog onontgonnen terrein is.

De nadruk op de ontwikkelingskant van loopbaanleren heeft ook een keerzijde: het is een proces van de lange adem. Juist omdat het dieper ingrijpt op het onderwijs en de organisatie van de school vraagt het meer tijd om tot resultaten te leiden. En juist omdat het de leerling zelf meer aan het roer wil brengen, leidt het niet altijd direct tot 'verstandige' keuzes. De laatste tijd laait daarom de discussie op of betere studiekeuzes alleen (of vooral) bereikt moeten worden door 'empowerment' van het individu, of dat er meer van hogerhand gestuurd zou moeten worden. Het duidelijkst is dat waar het gaat om zogenaamd populaire opleidingen met een slecht arbeidsmarktperspectief. De minister heeft de afgelopen tijd herhaaldelijk gepleit voor meer arbeidsmarktrelevante studiekeuze in het mbo. Als er geen vraag is op de arbeidsmarkt, moet de instroom van opleidingen worden beperkt. Het is een moeilijk begaanbare weg om een directe koppeling tussen arbeidsmarkt en opleidingsplaatsen te leggen. Daarvoor is de werkelijkheid onvoldoende voorspelbaar en planbaar. De opmerkingen van de minister staan echter voor een breder zichtbare verandering in de opvattingen over de toegankelijkheid van het (beroeps)onderwijs. Het Nederlandse mbo kenmerkt zich traditioneel door een vrijwel onbeperkte toegankelijkheid: allerlei verschillende niveaus, zeer veel verschillende opleidingen, twee alternatieve leerwegen (bol en bbl). Iedereen, ongeacht de voorgaande schoolloopbaan en ongeacht het wel of niet behalen van een diploma, kan terecht in het mbo. In andere landen, bijvoorbeeld Duitsland of Denemarken, is dat absoluut niet zo. Nu lijkt er echter sprake van een zekere kentering. De vrijheid van het individu - lees: de leerling - om een opleiding van ge-

heel eigen keuze te gaan volgen staat ter discussie. En meer dan dat: de invoering van maatregelen uit het actieplan Focus op vakmanschap zullen de toegankelijkheid van het mbo veranderen, zo niet inperken. Niet langer is de keuzevrijheid voor het individu bepalend, maar de arbeidsmarktrelevantie en de efficiency van het onderwijs treden op de voorgrond. Zo kan de keuzevrijheid van het individu worden beperkt als er geen vraag op de arbeidsmarkt is naar bepaalde opleidingen, of wanneer het aantal studenten voor een opleiding te groot of juist te klein wordt. Ook het bestrijden van voortijdig schoolverlaten leidt tot een meer intensieve en hier en daar ook meer selectieve intake en toelating in het mbo.
Tegen deze achtergrond is het versterken van de studiekeuze van leerlingen in het voortgezet onderwijs niet alleen een kwestie van hen helpen betere en bewustere keuzes te maken. Het is in toenemende mate ook een kwestie van keuzes die door de scholen - al of niet samen met partners als bedrijven en overheid - zelf gemaakt moeten worden. Het gaat met andere woorden niet alleen om loopbaan*leren*, maar ook om loopbaan*sturen*.

Het perspectief van de doorlopende loopbaan heeft een ander groot voordeel: het onderstreept nog eens het belang van samenwerking tussen scholen van voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs - met bedrijven en overheid als belangrijke partners. Het mbo ziet zich geconfronteerd met voortijdig schoolverlaten vanwege verkeerde studiekeuzes, terwijl het op die keuze zelf nauwelijks invloed heeft gehad. Het voortgezet onderwijs ziet zich voor de opdracht geplaatst om leerlingen beter voor te bereiden op de beroepsopleiding, terwijl het daarbij afhankelijk is van bedrijven en mbo-scholen. In die onderlinge afhankelijkheid schuilt zowel kracht als zwakte. Er is sprake van kracht als partijen gezamenlijk optrekken, gemeenschappelijke doelen formuleren, elkaar tijdig en openhartig informeren, samenwerken in planning en uitvoering en samen de verantwoordelijkheid nemen voor het tegengaan van onnodige wisseling en uitval. Maar samenwerken is zelden eenvoudig, zeker niet op de schaal van een regio, met veel verschillende partijen aan tafel. Daarin schuilt ook de kwetsbaarheid: hoe groter en breder de ambitie, hoe meer energie en aandacht nodig is om struikelpartijen te voorkomen.
Wat dat betreft is het een spannende tijd. Niet alleen rondom het vraagstuk van het loopbaanleren, maar ook rondom Passend Onderwijs, de invoering van de entreeopleidingen, de instroomdrempel voor mbo 2-4 en de invoering van drempelniveaus (referentieniveaus) wordt afstemming en samenwerking gevraagd tussen VO en mbo. Het is ook een spannende tijd omdat onzeker is hoe allerlei verschillende 'prikkels' van de overheid zullen uitwerken. Zal het aanscherpen van prestatieniveaus leiden tot minder toegankelijk beroepsonderwijs? Leidt de nadruk op arbeidsmarktrelevantie tot minder keuzevrijheid voor de leerling? Heeft het nieuwe bekostigingsmodel in het mbo (het zogenaamde cascademodel) gevolgen voor de mogelijkheden van studenten om van opleiding te wisselen? Hoe de ontwikkelingen ook uitpakken, het is meer dan ooit van belang voor de leerling om bewuster en beter te kiezen in de loopbaan. De ruimte

voor verkeerde keuzes en opnieuw proberen wordt kleiner en de risico's van uitval groter.
Tot slot nog een laatste woord over één van de uitkomsten van dit onderzoek, namelijk de constatering van grote verschillen tussen scholen. Het zij nogmaals gezegd: het verdere project moet duidelijk maken of en in welke mate scholen zaken goed of slecht aanpakken. Maar laten we eens aannemen, dat de verschillen tussen de scholen tenminste voor een deel veroorzaakt worden door het belang dat scholen hechten aan het loopbaanvraagstuk. Tot welke conclusie leidt die constatering dan? Geldt voor de school wat ook voor de individuele leerling geldt: moet de school geholpen worden in zijn ontwikkelingsproces, in zijn leerproces? Of is er ook op dit niveau sprake van een omslag in het denken en gaat het steeds minder om *leren* en steeds meer ook om *sturen*?

Bijlagen

Overzicht B1 – Percentage leerlingen uit de doelgroep per school, per onderwijstype, plus het percentage leerlingen met vmbo-lwoo

BRIN	School	PRO/ VSO	VAVO	Havo	B	K	G/T	Lwoo	TYPE
00JT	Geref SGM Guido De Bres	0	2	6	19	32	42	15	KT
00ML	Meridiaancollege RK SGM	0	2	6	21	21	49	18	BKT
00SZ	Johannes Fontanus College	0	3	24	0	0	73	0	TH
00VY	RK SGM Cals College	0	3	10	17	35	32	28	KT-L
00YO	Prot Chr Mavo Waldheim	0	0	0	0	0	98	0	T
01KF	St Gregorius College	0	4	22	0	0	67	0	TH
01MU	CSG Groen van Prinsterer	0	1	0	22	49	28	27	BKT-L
02VM	Christelijk Lyceum SGM	0	5	19	0	0	75	0	T
01OE	Wellantcollege (vmbo)	0	0	0	44	37	18	33	BK-L
01RL	Jacobus Fruijtier SGM	3	0	6	29	28	28	7	BKT
02DC	Corlaer College	0	0	6	32	32	29	23	BKT-L
02EA	Chr SGM op Ref Grondsl vL	3	1	9	17	35	33	8	KT
02FO	De Meerwaarde Techniek	14	0	0	13	51	14	22	K-L
02MF	Chr SGM Veenendaal	7	0	0	26	43	19	40	BK-L
01NZ	Griftland College	0	2	20	0	0	77	0	TH
02VR	Chr VO Groep Zo Utrecht	0	2	15	14	11	53	12	T
03OY	Niftarlake College	0	3	17	0	0	78	0	T
03WO	Van Lodensteincollege	0	0	8	27	29	33	16	BKT
04IX	Kalsbeek College	0	0	6	19	41	33	10	KT
05RA	VeenLanden College	0	3	17	0	0	80	0	T
06SU	Ichthus College	0	2	18	0	0	78	0	T
07KP	SGM Maarsbergen	1	0	0	38	47	13	8	BK
14OY	Gerrit Rietveld / Blaucapel	1	4	23	0	0	71	0	TH
14RC	Meerwegen College	0	3	6	16	28	43	21	KT-L
16YV	Pantarijn SGM	11	1	5	20	40	22	30	BKT-L
17AN	Minkema College	0	1	8	27	39	24	10	BKT
17BI	OSG Schoonoord	0	1	6	24	37	31	19	BKT
17GM	Oosterlicht College	0	1	6	15	35	41	19	KT
17HX	Mgr A E Rientjes Mavo	0	1	0	0	0	98	0	T
18AN	Delta / Globe college	0	0	0	55	27	17	46	BK-L
18WS	Anna van Ryn College	0	2	8	30	25	29	30	BKT-L
19IP	Rembrandt College	0	3	19	0	0	75	0	T
19KZ	Pallas Athene College	0	11	13	0	0	75	0	T
20EA	SGM V Mavo Havo Ath	1	6	15	0	0	78	0	T
20EI	Vallei College	0	1	8	20	27	42	20	BKT-L
22NE	College De Heemlanden	0	2	20	0	0	75	1	TH
23VD	Broeckland College	0	1	0	64	18	17	26	B-L
24TJ	Trajectum College / UniC	0	0	6	39	28	19	37	BK-L
24TR	Leidsche Rijn/X11/Via Nova	0	1	7	25	32	20	20	BKT-L
25GE	Chr SGM Het Streek	0	4	6	17	22	48	21	KT-L
25GV	AOC Groenhorst (vmbo)	0	0	0	28	30	32	28	BKT-L
25LH	ROC Midden NL (vavo)	2	98	0	0	0	0	0	VAVO
	Totaal	**6**	**4**	**8**	**18**	**22**	**35**	**16**	

Toelichting onderwijstype: B vmbo-basis, K vmbo-kader, T vmbo-theoretisch/gemengd, H havo, V vwo, P praktijkonderwijs, L lwoo. De lettercode is van toepassing als 20 procent of meer van de doorstroom naar mbo van dat onderwijstype komt.

Overzicht B2 – VSV en wisseling bij top-13 mbo-instellingen met 100 of meer instromers vanuit de doelgroep

		VSV	WIS	REG	Aantal	Onbekend
25LH	ROC Midden Nederland	9%	16%	75%	5.140	156
04EM	ROC Amarantis*	8%	18%	74%	4.269	88
25PM	ROC A12	9%	19%	72%	1.649	47
25PZ	ROC van Amsterdam	7%	17%	76%	837	49
09MR	Hoornbeeck College	5%	13%	82%	854	9
25LF	Rijn IJssel	7%	20%	73%	722	31
25GV	AOC Groenhorst College	7%	13%	80%	535	26
25LN	ID College	5%	12%	83%	518	8
23KG	Grafisch Lyceum Utrecht	4%	10%	86%	499	2
01OE	Wellantcollege	10%	13%	77%	366	9
02PK	Nimeto Algemeen Bijzondere	4%	9%	87%	304	3
01AA	Landstede	6%	25%	69%	272	19
27DV	ROC AVENTUS	9%	23%	68%	245	4
	Overige instellingen	6%	18%	76%	1.205	183
	Doelgroep totaal	**8%**	**17%**	**75%**	**17.415**	**634**

* ROC Amarantis bestaat op 1 oktober 2012 uit MBO Utrecht (30RN), MBO Amersfoort (30RR) en ROC TOP (30RM).

Instroom in het MBO

Onderzoek bij ROC Midden Nederland
naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces

21 mei 2013

T. Eimers
E. Keppels

KBA Nijmegen

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2013 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1 Instroom en studiesucces in het mbo 1
- 1.1 Aanleiding 1
- 1.2 Vraagstelling 1
- 1.3 Het onderzoek 2
- 1.4 Overzicht instroom MBO Utrecht 2

2 Zij-instromers 5
- 2.1 Oudere instromers 6
- 2.2 Oude VSV-ers 6
- 2.3 MBO-schoolwisselaars 6

3 Ongediplomeerde instroom 9
- 3.1 Ongediplomeerde instroom VO in mbo 2-4 9
- 3.2 Instroom op mbo-niveau 1 10

4 Instroomprofielen 13

5 Vervolg schoolloopbaan: uitval en switch 15
- 5.1 Typering tussenbalans 15
- 5.2 Tussenbalans instroom mbo-niveau 1 16
- 5.3 Tussenbalans instroom mbo-niveau 2-4 18
- 5.4 Tussenbalans naar instroomprofiel 21

6 Conclusies 23

Bijlagen 25

1 Instroom en studiesucces in het mbo

1.1 Aanleiding

In 2012 zijn tussen de rijksoverheid en de RMC-regio's nieuwe convenanten afgesloten met als doel het voortijdig schoolverlaten verder terug te dringen. Het ministerie van OCW heeft concrete doelstellingen geformuleerd. Per onderwijstype zijn normen en streefcijfers gesteld waaraan de scholen en regio's moeten gaan voldoen. Met name het mbo ziet zich voor een grote opgave gesteld om de VSV-percentages de komende drie jaar te verlagen.
De analyses van oorzaken en achtergronden van voortijdig schoolverlaten hebben geleid tot een beter inzicht en een meer gedifferentieerde aanpak. Zo is bekend dat veel studenten in het mbo vastlopen vanwege een verkeerde studiekeuze. Dat heeft geleid tot samenwerking tussen voortgezet onderwijs en mbo om de overgang naar het mbo beter voor te bereiden en te begeleiden. Ook op het vlak van de ondersteuning bij leerproblemen en persoonlijke problemen is de overdracht tussen VO en mbo verbeterd en nog steeds in ontwikkeling.
Het mbo heeft echter niet alleen te maken met instroom die rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs komt. Een aanzienlijk deel van de nieuwe instroom is zogenaamde zijinstroom. De studenten komen van een andere mbo-instelling of -opleiding, komen uit het hoger onderwijs of volgden al geen onderwijs meer. In de pogingen om VSV te voorkomen, doet zich de vraag voor of deze zij-instromers een extra risicogroep vormen.
De bestrijding van VSV speelt zich af in een onderwijsomgeving die met ingrijpende veranderingen te maken heeft. In het voortgezet onderwijs gaat het bijvoorbeeld om de invoering van Passend Onderwijs en in het mbo met name om de doorvoering van de maatregelen uit het actieplan mbo Focus op vakmanschap. Eén van de maatregelen heeft betrekking op de instroom, namelijk de beperking van de instroomrechten voor mbo niveaus 2-4. De drempelloze instroom op die niveaus verdwijnt. In principe is een diploma van het voortgezet onderwijs (of van mbo niveau 1, in de toekomst entreeopleiding) nodig om een opleiding op niveau 2-4 te kunnen volgen.[1] Het wel of niet hebben van een diploma VO of mbo 1 wordt dus een belangrijke factor bij de instroom in het mbo.

1 Een overgangsbewijs van havo/vwo klas 3 blijft wel recht geven op instroom. Voor zij-instromers vanuit werk of anderszins komen er waarschijnlijk toelatingstoetsen.

1.2 Vraagstelling

In deze studie kijken we naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces. In de eerste plaats beschrijven we de instroom in het mbo, waarbij we met name kijken naar de twee genoemde factoren:

- het onderscheid tussen instroom rechtstreeks uit het VO en zijinstroom;
- het onderscheid tussen instroom met een diploma en instroom zonder diploma.

We onderscheiden op basis van de twee factoren verschillende instroomprofielen en kijken hoe vaak deze profielen voorkomen. De hoofdvraag is vervolgens of er een relatie is tussen de verschillende instroomprofielen en studiesucces. Daarbij definiëren we studiesucces in eerste instantie als het in één keer (zonder studiewisselingen) afronden van de opleiding met een diploma. In tweede instantie kijken we ook naar het wisselen van opleiding (switchen) en vanzelfsprekend naar voortijdig schoolverlaten.

1.3 Het onderzoek

De studie omvat een analyse van de instroomgegevens van ROC Midden Nederland. Het betreft een bestand met gegevens over alle 7.220 studenten die tussen 15 februari 2011 en 15 februari 2012 zijn aangemeld en ingeschreven op het ROC.[2] Deze gegevens zijn gekoppeld aan de data in de Regiomonitor VSV Utrecht, waarin de BRON-gegevens afkomstig van DUO voor alle inwoners van de regio zijn opgenomen. Door het combineren van gegevens is het mogelijk de schoolloopbaan van de instromers te reconstrueren (en in de toekomst te volgen).
In de studie hanteren we een leeftijdsbeperking: alleen instromers in de leeftijd tot en met 22 jaar worden in de analyse betrokken. Het VSV-beleid stelt die leeftijdsgrens. In de bepaling van het aantal VSV-ers tellen alleen jongeren tot 23 jaar mee. In hoofdstuk 2 komen we nog kort terug op de instroom van 23 jaar en ouder.
In de Regiomonitor zijn alleen de gegevens van inwoners van de RMC-regio's Utrecht en Eem & Vallei bekend. Om toch uitspraken te kunnen doen over de hele groep instromers tot 23 jaar, nemen we aan dat er geen wezenlijk onderscheid is tussen instromers afkomstig uit de twee regio's en instromers van daarbuiten. De bevindingen en conclusies worden gepresenteerd als geldig voor alle instromers.

Zoals gezegd gaat het in de analyse om de instromers uit de periode februari 2011 tot februari 2012. Een belangrijke vraag is hoe de instromers het doen als zij eenmaal zijn ingeschreven op het ROC. Om dat te bepalen is gekeken wat hun status is in oktober 2012. Dat betekent dat de situatie tussen een half en anderhalf jaar na het

2 De gegevens zijn verkregen via de Monitor uitval & switch, die door ROC Midden Nederland en partners in de RMC-regio Eem & Vallei wordt uitgevoerd.

instroommoment wordt bepaald. Gemiddeld gaat het dus om de stand na een jaar. Het spreekt voor zich dat het daarmee niet om de eindstand gaat. Zoals zal blijken is de grote meerderheid van de instromers nog bezig met de opleiding. Een groot deel van hen is bovendien nog leerplichtig (kwalificatieplichtig). De werkelijke omvang van voortijdig schoolverlaten wordt pas zichtbaar na een langere periode tussen instroom en vervolgmeting. Het verdient dan ook aanbeveling om de komende jaren deze specifieke groep instromers in hun schoolloopbaan te blijven volgen. Voor dit moment geeft de meting van oktober 2012 echter een goed beeld van de ontwikkelingen in het eerste jaar na de inschrijving.

1.4 Overzicht instroom ROC Midden Nederland

Tussen 15 februari 2011 en 15 februari 2012 zijn 7.220 nieuwe deelnemers gestart met een mbo-opleiding bij het ROC Midden Nederland (VAVO/VE niet meegerekend). Het grootste deel (62 procent) van de instromers is jonger dan 21 jaar op het moment van instroom), 11 procent is 21-22 jaar en 27 procent is 23 jaar of ouder.
Zoals gezegd laten we in de verdere analyse de groep van 23 jaar en ouder buiten beschouwing. Ze 'tellen' niet mee in het VSV-beleid. De cijfers in overzicht 1.1 laten zien, dat het ook gaat om een andere groep dan de jonge instromers (t/m 20 jaar). De 23-plussers volgen in grote meerderheid een BBL-opleiding, relatief vaak op mbo-niveau 2. Uit ander onderzoek weten we dat het vaak gaat om werkenden, die in het kader van scholing een beroepsopleiding gaan volgen.[3]

Overzicht 1.1 – Instromers ROC Midden Nederland 2011-2012

Leeftijd bij instroom	BOL	BBL	Totaal (n =100%)	Niv.1	Niv.2	Niv.3	Niv.4	Totaal (n =100%)
T/m 20 jaar	74%	26%	4.504	8%	33%	23%	36%	4.504
21-22 jaar	38%	62%	763	4%	39%	25%	32%	763
23-65 jaar	19%	81%	1.953	7%	42%	24%	27%	1.953
Totaal	**55%**	**45%**	**7.220**	**8%**	**36%**	**24%**	**33%**	**7.220**

Het overzicht laat ook zien dat de 21- en 22-jarigen wat betreft leerweg en opleidingsniveau tussen de jongere en oudere groep in staan: zij volgen relatief vaker een BBL-opleiding dan de jongere groep en doen dat relatief vaak op niveau 2.
Het vervolg van deze notitie beperkt zich tot de 5.267 instromers tot 23 jaar.

3 Zie: De BBL als leerweg voor volwassenen. Eimers, Keppels, De Jager. ECBO, 2010.

2 Zij-instromers

Onder zijinstroom verstaan we alle nieuwe studenten van het ROC jonger dan 23 jaar, die in het voorgaande schooljaar niet stonden ingeschreven in het voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs). De 'reguliere' instroom komt dus rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs, terwijl de zijinstroom het VO al langer geleden heeft verlaten.
Overzicht 2.1 laat zien wat de instromers deden in het jaar voorafgaand aan de instroom.

Overzicht 2.1 – Situatie voorafgaand aan instroom[1]

	Aantal	Percentage
Voortgezet onderwijs (incl. PRO/VSO)	3.531	67
MBO (incl. VAVO/VE)	1.040	20
Geen onderwijs	696	13
Totaal	**5.267**	**100**

Tweederde van de instroom komt direct uit het voortgezet onderwijs, inclusief praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Twintig procent volgende voorafgaand een mbo-opleiding op een andere mbo-instelling dan ROC Midden Nederland.
In deze studie beschouwen we de instroom vanuit het perspectief van de mbo-instelling, het ROC. Voor het ROC zijn de instromers nieuwe studenten die van buiten komen. Daarbij kijken we dus niet naar de groep studenten die *binnen* ROC Midden Nederland van studie verandert. Als we de analyse op opleidingsniveau zouden uitvoeren, dan zou een ander beeld ontstaan, namelijk met een veel kleiner aandeel instroom uit het VO. Dat effect wordt nog versterkt als we de instroom van 23 jaar en ouder zouden meenemen. In dat geval zou meer dan een derde (37%) van de instroom afkomstig zijn van een andere mbo-opleiding (binnen of buiten het eigen ROC) en slechts 43 procent rechtstreeks van het vmbo komen.[2] Voor het ROC komt dus tweederde van de nieuwe instroom rechtstreeks uit het VO, maar op opleidingsniveau kan dat anders ervaren worden, omdat men daar ook met interne wisselaars te maken heeft.

1 Zie de bijlagen voor een overzicht van de situatie voorafgaand aan instroom uitgesplitst naar de combinatie leerweg en niveau (overzichten B2.1a en B2.1b).
2 Instroommogelijkheden in het mbo. KBA, 2009

2.1 Oudere instromers

Hoe jonger de nieuwe instromers, hoe groter de kans dat zij direct van het VO komen. In de leeftijdsgroep tot en met 20 jaar komt bijna driekwart van het VO, maar in de leeftijdsgroep 21-22 jaar is dat percentage al gedaald tot nul (vgl. overzicht 1.1). De oudere instromers komen bijna allemaal uit een niet-onderwijs situatie. Van de 23-plussers begint 81 procent aan een BBL-opleiding. Zij hebben dus een baan en starten een opleiding met werk. Kijken we naar de groep 21-22-jarigen, dan zien we dat iets minder dan een derde van een mbo-opleiding buiten het ROC komt. Het is goed om daarbij op te merken, dat een groot deel van hen bij instroom al over een startkwalificatie beschikt. Van de 21-22-jarigen heeft bijna de helft (47%) bij instroom al een startkwalificatie. Hoewel ook deze jongeren later, tijdens de bij ROC Midden Nederland, kunnen uitvallen, tellen zij dus niet mee in de VSV-statistieken.

2.2 Oude VSV-ers

In het VSV-beleid worden jaarlijks streefcijfers gesteld aan onderwijsinstellingen. Het doel is om het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters terug te dringen. Per jaar wordt de balans opgemaakt en gekeken of het gelukt is het aantal nieuwe VSV-ers te laten dalen. Voor het mbo gelden per niveau verschillende normen voor het percentage VSV-ers. Het beleid is sterk gericht op preventie, het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Alleen de nieuwe VSV-ers worden geteld. Aan het begin van het jaar staat de teller weer op nul. Dat neemt niet weg dat er dus veel, zogenaamde *oude VSV-ers* zijn: jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten. Een groot deel van hen gaat werken en keert niet meer terug in het onderwijs. Een ander deel echter meldt zich naar verloop van tijd opnieuw bij de school. Deze oude VSV-ers vormen ongeveer acht procent van de totale instroom van het ROC. Per jaar gaat het om ruim 400 instromers jonger dan 23 jaar (vgl. overzicht 4.1). Zij volgden in het voorafgaande jaar geen onderwijs en stromen in zonder startkwalificatie. Iets minder dan de helft van deze groep heeft helemaal geen diploma (van voortgezet onderwijs of mbo 1).

2.3 MBO-schoolwisselaars

Zoals aangegeven komt twintig procent van de instroom van een andere mbo-instelling (vgl. overzicht 2.1). De helft daarvan komt van het huidige MBO Utrecht en MBO Amersfoort (voorheen ROC ASA, onderdeel van ROC Amarantis). Een kwart komt van andere mbo-instellingen in de directe omgeving, zoals ROC van Amsterdam, ROC A12, ID College, Nimeto en GLU. De rest komt verspreid van vrijwel alle andere mbo-instellingen in het land.

De zijinstroom afkomstig uit het mbo heeft voor een deel het karakter van doorstroom: studenten met een startkwalificatie die bij ROC Midden Nederland een andere of hogere kwalificatie willen behalen. Dertig procent van de zijinstroom uit het mbo heeft al een startkwalificatie (vgl. overzicht 4.1). Zoals hiervoor al aangegeven, tellen zij bij uitval niet meer mee in de VSV-statistieken.
Het grootste deel (70%) van de zijinstroom uit het mbo komt dus binnen zonder start-kwalificatie: 59 procent heeft wel een vmbo- of mbo1-diploma, 11 procent heeft geen enkel diploma.
Uit de bestandenanalyse wordt niet duidelijk waarom jongeren wisselen van mbo-instelling. In sommige gevallen is er duidelijk sprake van verhuizing uit een ander deel van het land naar de regio Utrecht, maar in deze studie zijn geen gegevens bekend over studenten die wisselen tussen bijvoorbeeld MBO Utrecht en ROC Midden Neder-land. Omdat het grootste deel van de schoolwisselaars instroomt zonder startkwalifi-catie - en een deel zelfs zonder enig diploma - verdient het aanbeveling de redenen voor wisseling nader in kaart te brengen.

3 Ongediplomeerde instroom

Het is van belang te weten of de studenten die instromen in een mbo-opleiding dat doen met een vooraf behaald diploma. Met de invoering van de maatregelen uit het actieplan Focus op vakmanschap verdwijnt het recht om zonder diploma in te stromen op mbo-niveau 2 en hoger.[1] De zogenaamde drempelloze instroom geldt dan alleen nog maar voor mbo-niveau 1, de entreeopleiding.
Onder ongediplomeerde instroom verstaan we de instroom in het mbo zonder vooraf behaald diploma in het voortgezet onderwijs (incl. VSO) of mbo. Bij de gediplomeerde instroom onderscheiden we het bezit van een startkwalificatie (diploma mbo 2-4 of havo/vwo) en het bezit van een 'toegangsdiploma', namelijk vmbo of mbo-niveau 1.

Overzicht 3.1 – Instroom met en zonder diploma[2]

	Aantal	Percentage
Met startkwalificatie	647	12
Met diploma vmbo of mbo 1	3.603	68
Zonder diploma	1.017	19
	5.267	**100**

ROC Midden Nederland heeft in een jaar meer dan duizend ongediplomeerde instromers. Van hen gaat minder dan een derde (31%) naar een opleiding op mbo-niveau 1. Het overige deel (700 studenten) schrijft in op een opleiding op mbo-niveau 2-4.

3.1 Ongediplomeerde instroom VO in mbo 2-4

Het grootste deel van de ongediplomeerde instroom komt rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs. Het gaat om 720 van de ruim duizend instromers. Hierna komen we apart terug op de instroom in mbo-niveau 1, maar eerst kijken we naar de VO-schoolverlaters die naar mbo 2-4 gaan. Het gaat om 457 jongeren. Overzicht 3.2 laat zien van welke schooltypen zij afkomstig zijn.

1 Overigens blijft de mogelijkheid bestaan om vanuit de bovenbouw havo en vwo zonder diploma door te stromen naar mbo-niveau 2-4.
2 Zie de bijlagen voor een overzicht van de instroom met en zonder diploma uitgesplitst naar de combinatie leerweg en niveau (overzichten B3.1a en B3.1b).

Overzicht 3.2 – Onderwijstype VO van instromers zonder diploma op mbo 2-4

	Aantal	Percentage
Praktijkonderwijs	9	2
Voortgezet speciaal onderwijs	47	10
Brugjaar 1-2 VO	65	14
Bovenbouw vmbo	127	28
Bovenbouw havo/vwo	209	46
	457	**100**

We zien dat de ongediplomeerde instroom verschillende categorieën, met elk een eigen achtergrond, omvat. Zo vormen de instromers afkomstig uit de bovenbouw havo/vwo een aparte groep. Het overgangsbewijs van de derde klas geeft hen de mogelijkheid over te stappen naar een mbo-opleiding, meestal op niveau 3 of 4. Leerlingen afkomstig uit het praktijkonderwijs vormen een andere groep. Voorheen werd praktijkonderwijs beschouwd als eindonderwijs. De laatste jaren zien we een toenemende doorstroom naar het mbo. Omdat het praktijkonderwijs niet leidt tot een diploma, kiezen veel ouders en kinderen voor een vervolg in het mbo om daar een erkend beroepsdiploma te halen. Voor het merendeel gebeurt dat op niveau 1 (zie hierna), maar zoals uit overzicht 3.2 blijkt zijn er ook enkele leerlingen van het praktijkonderwijs die op niveau 2 instromen.
Het VSO omvat onderwijs voor verschillende doelgroepen, waaronder lichamelijk en verstandelijk gehandicapten, chronisch zieken, slechtzienden en slechthorende en - de grootste groep – leerlingen met gedragsproblemen. In principe kunnen leerlingen op het VSO een diploma voortgezet onderwijs halen. Enkele tientallen stromen per jaar in op ROC Midden Nederland zonder diploma.
Tot slot is er de groep ongediplomeerde instroom uit het vmbo. Opvallend is dat er een relatief grote groep is die uit de brugklasperiode van het VO afkomstig is. Mogelijk gaat het om leerlingen, die een VM2-traject volgen en ingeschreven worden op het mbo. Meer dan 120 jongeren gaan zonder diploma naar mbo-niveau 2. Nog eens 120 stromen in op niveau 1 (zie hierna). In het totaal bedraagt de ongediplomeerde instroom vanuit het vmbo bijna 250 per jaar.
Niet in de cijfers opgenomen is de ongediplomeerde doorstroom uit het VO naar het VAVO. Voor ongediplomeerde schoolverlaters van vmbo-t, havo en vwo is het VAVO een optie om alsnog het diploma te behalen.
Samengevat is de ongediplomeerde instroom rechtstreeks uit het VO in absolute aantallen hoog: meer dan 700 (vgl. overzichten 3.2 en 3.3). Circa dertig procent daarvan echter komt uit de bovenbouw havo/vwo en is daarmee ‘doorstroomgerechtigd’. De rest bestaat uit groepen met een verschillende achtergrond en perspectief. Met de invoering van de entreeopleiding en de beperking van de instroommogelijkheid voor mbo 2-4 moet voor deze groepen een passend alternatief worden gevonden.

3.2 Instroom op mbo-niveau 1

We hebben gezien dat het merendeel van de ongediplomeerde VO-schoolverlaters instroomt op mbo-niveau 2-4. Een veel kleiner deel gaat naar mbo-niveau 1. Het is goed om vooraf de betekenis van mbo-niveau 1 in perspectief te plaatsen: van alle 5.267 nieuwe instromers bij ROC Midden Nederland gaan er 408 naar niveau 1. Dat is minder dan acht procent (vgl. overzicht 1.1). Het gaat, met andere woorden, om een zeer beperkt deel van de totale ROC-instroom en -studentenpopulatie.
Van de 408 instromers op niveau 1 komt het gros, namelijk 340, direct uit het VO. Het volgende overzicht toont uit welk onderwijstype zij afkomstig zijn. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen instroom met en zonder diploma.

Overzicht 3.3 – Onderwijstype VO van instromers met en zonder diploma op mbo 1

	Aantal	Percentage
Met diploma vmbo of mbo 1		
Praktijkonderwijs	14	4
VSO	6	2
Vmbo	57	17
Zonder diploma		
Praktijkonderwijs	67	20
VSO	23	7
Brugjaar 1-2 VO	52	15
Vmbo	121	36
Totaal	**340**	**100**

4 Instroomprofielen

De voorgaande twee hoofdstukken hebben we gekeken naar twee aspecten van de instroom, namelijk het wel of niet hebben van een diploma bij instroom en het fenomeen zijinstroom. In dit hoofdstuk combineren we beide aspecten in zogenaamde instroomprofielen. Het profiel geeft aan wat de herkomst van de instroom is:

- instroom uit het VO (incl. praktijkonderwijs en VSO);
- zijinstroom afkomstig uit het mbo (niet ROC Midden Nederland);
- zijinstroom anders, dat wil zeggen uit een niet-onderwijs situatie,

en het profiel geeft aan of er een diploma of startkwalificatie is behaald voorafgaand aan de instroom bij ROC Midden Nederland:

- instroom met startkwalificatie (SK: diploma mbo 2-4, havo/vwo);
- instroom met diploma vmbo of mbo 1;
- instroom zonder diploma.

Het volgende overzicht toont de verdeling van de instroom over de verschillende profielen. Het betreft, zoals eerder uitgelegd, alleen de instroom van studenten tot 23 jaar.

Overzicht 4.1 – Instroomprofielen[1]

	MBO 1 aantal	MBO 1 %	MBO 2-4 aantal	MBO 2-4 %	Totaal aantal	Totaal %
VO-instroom met SK	-	-	53	1	53	1
VO-instroom met diploma	77	19	2.681	55	2.758	52
VO-instroom zonder diploma	263	64	457	9	720	14
Zijinstroom mbo met SK	-	-	312	6	312	6
Zijinstroom mbo met diploma	9	2	603	12	612	12
Zijinstroom mbo zonder diploma	14	3	102	2	116	2
Zijinstroom anders met SK	-	-	282	6	282	5
Zijinstroom anders met diploma	5	1	228	5	233	4
Zijinstroom anders zonder diploma	40	10	141	3	181	3
	408	**100**	**4.859**	**100**	**5.267**	**100**

1 Zie de bijlagen voor een overzicht van de instroomprofielen uitgesplitst naar de combinatie leerweg en niveau (overzichten B4.1a en B4.1b).

Het meest voorkomende profiel is, zoals te verwachten, de instroom uit het VO met een diploma.
In de volgende hoofdstukken kijken we naar het vervolg van de schoolloopbaan van de instromers.

5 Vervolg schoolloopbaan: uitval en switch

In de voorgaande hoofdstukken hebben we de instroom beschreven. Nu kijken we hoe het de studenten is vergaan na de instroom op ROC Midden Nederland. Het is van belang vooraf te benadrukken dat het gaat om een tussenstand: de balans wordt opgemaakt een half jaar tot anderhalf jaar na het instroommoment. Het meetmoment is oktober 2012. Aangezien de studenten zijn ingestroomd tussen februari 2011 en februari 2012 hebben zij er, afhankelijk van het instroommoment een half tot anderhalf jaar mbo opzitten. Zoals is te verwachten volgen de meeste van hen nog steeds de opleiding waaraan zij zijn begonnen. Of zij daadwerkelijk het diploma en daarmee een startkwalificatie behalen, zal pas na langere tijd blijken. De meting in oktober 2012 maakt de tussenbalans op.

5.1 Typering tussenbalans

Voor de tussenbalans kijken we naar verschillende aspecten. Daarin brengen we een zekere hiërarchie aan: als beste resultaat beschouwen we het afronden van de opleiding waarop de student is ingestroomd, of als dat nog niet mogelijk is, het nog steeds volgen van de instroomopleiding. Vervolgens kijken we naar switches (verandering van opleiding) binnen ROC Nederland, switches naar ander onderwijs buiten ROC Midden Nederland en uitval. Bij uitval, dat wil zeggen uitstroom bij ROC Midden Nederland zonder daar een diploma te hebben behaald, onderscheiden we uitval met een (eerder behaalde) startkwalificatie en uitval zonder startkwalificatie. De laatste categorie is voortijdig schoolverlaten.
Hieronder volgt het overzicht van de mogelijkheden op het meetmoment. De switches binnen ROC Midden Nederland worden nader gespecificeerd naar niveau en opleidingrichting (kwalificatiedossier). De laatste drie categorieën typeren we als ‘uitval’, omdat het gaat om uitstroom bij ROC Midden Nederland zonder een behaald diploma (na de instroom).

- *Diploma behaald bij ROC MN van instroomopleiding*
- *Diploma behaald bij ROC MN van andere opleiding*
- *Volgt nog de instroomopleiding bij ROC MN*
- *Switch binnen ROC MN*
  - *opstroom zelfde kwalificatiedossier*
  - *afstroom zelfde kwalificatiedossier*
  - *opstroom ander kwalificatiedossier*
  - *zelfde niveau, ander kwalificatiedossier*
  - *afstroom ander kwalificatiedossier*

- *Uitval: overgang ander onderwijs buiten ROC MN*
- *Uitval: geen onderwijs, wel startkwalificatie*
- *VSV: geen onderwijs, geen startkwalificatie*

5.2 Tussenbalans instroom mbo-niveau 1

Voor we uitgebreid ingaan op de verschillende instroomprofielen voor mbo-niveau 2-4 staan we kort stil bij de instroom van mbo-niveau 1. Voor mbo 1 geldt een wat ander beoordelingskader, omdat mbo 1 soms als opstap naar mbo 2 bedoeld is en soms eindonderwijs is, met als doel toeleiding naar werk.

Overzicht 5.1 toont de tussenbalans voor de 408 instromers op niveau 1. Voor degenen die inmiddels het diploma van de instroomopleiding hebben behaald, is ook aangegeven wat zij daarna zijn gaan doen. Dat geldt ook voor de switchers die het ROC hebben verlaten en elders onderwijs volgen.

Overzicht 5.1 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 1[1]

	% instromers	Vervolg
Diploma instroomopleiding	49	65% mbo2, 26% VSV, 9% overig onderwijs
Diploma andere opleiding	2	
Volgt nog instroomopleiding	27	
Switch binnen ROCMN		
Opstroom zelfde KD	-	
Opstroom ander KD	2	
Zelfde niveau, ander KD	1	
Uitval: onderwijs buiten ROCMN	8	32% VO, 25% mbo1, 32% mbo2-4, 7% pro/vso
Uitval: geen onderwijs, wel SK	-	
VSV: geen onderwijs, geen SK	11	
Totaal (aantal = 100%)	**408**	

1 Zie de bijlagen voor een overzicht van de tussenbalans instromers mbo-niveau 1 uitgesplitst naar leerweg (overzicht B5.1 _ B5.2).

De helft van de instromers op niveau 1 heeft het diploma gehaald en ruim een kwart volgt nog steeds de instroomopleiding. De tussenbalans na een half tot anderhalf jaar laat zien dat 89 procent van alle instromers ofwel het diploma heeft gehaald, ofwel nog een opleiding volgt.
Het percentage voortijdig schoolverlaters bestaat uit de ongediplomeerde VSV-ers (11%) plus de gediplomeerde schoolverlaters, die geen onderwijs meer volgen (13%, namelijk kwart van de gediplomeerden). Overigens geldt dat studenten die na de opleiding werk hebben gevonden (minimaal 12 uur per week) niet als VSV-ers gerekend worden. In deze studie is geen informatie bekend over de situatie van hen die geen onderwijs meer volgen.
De tussenbalans voor de instroom op niveau 1 is vooralsnog positief te noemen. Veruit de meeste instromers volgen nog onderwijs of hebben een diploma gehaald. Het is afwachten hoe hun verdere schoolloopbaan eruit ziet en welk deel een startkwalificatie behaald.

5.3 Tussenbalans instroom mbo-niveau 2-4

In overzicht 5.2 tonen we eerst de tussenbalans voor de gehele groep instromers op mbo-niveau 2-4. Daarna zoomen we in op de verschillende instroomprofielen.

Overzicht 5.2 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4[2]

	% instromers
Diploma instroomopleiding	3
Diploma andere opleiding	-
Volgt nog instroomopleiding	69
Switch binnen ROCMN	
Opstroom zelfde KD	1
Afstroom zelfde KD	-
Opstroom ander KD	2
Zelfde niveau, ander KD	6
Afstroom ander KD	2
Uitval: onderwijs buiten ROCMN	8
Uitval: geen onderwijs, wel SK	1
VSV: geen onderwijs, geen SK	8
Totaal (aantal = 100%)	**4.859**

2 Zie de bijlagen voor een overzicht van de tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4 uitgesplitst naar leerweg (overzicht B5.1 _ B5.2).

De meeste instromers volgen, zoals te verwachten was, nog hun opleiding. Elf procent is binnen een half tot anderhalf jaar van opleiding veranderd, waarbij de meesten zijn overgestapt naar een ander kwalificatiedossier op het zelfde niveau. Naast de elf procent switchers binnen ROC Midden Nederland zijn er ook nog acht procent, die overgestapt zijn naar een onderwijsvorm buiten het ROC. Dat brengt het totaal aantal switchers op 19 procent.

Overzicht 5.3 toont nogmaals de tussenbalans voor de instromers op niveau 2-4, maar nu met een uitsplitsing naar herkomst (VO, zijinstroom mbo, zijinstroom anders).

Overzicht 5.3 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4 uitgesplitst naar herkomst (in %)

	VO-instroom	Zijinstroom mbo	Zijinstroom anders	Totaal instroom
Diploma instroomopleiding	2	5	7	3
Diploma andere opleiding	-	-	1	-
Volgt nog instroomopleiding	71	65	62	69
Switch binnen ROCMN				
Opstroom zelfde KD	1	1	-	1
Afstroom zelfde KD	-	-	1	-
Opstroom ander KD	2	1	1	2
Zelfde niveau, ander KD	6	5	2	6
Afstroom ander KD	2	1	2	2
Uitval: onderwijs buiten ROCMN	9	7	10	8
Uitval: geen onderwijs, wel SK	-	4	2	1
VSV: geen onderwijs, geen SK	7	11	12	8
Totaal (aantal = 100%)	**3.191**	**1.017**	**651**	**4.859**

Zij-instromers uit het mbo of anders volgen minder vaak dan de VO-instromers nog de instroomopleiding, maar hebben wel vaker al het diploma behaald. Zij-instromers wisselen minder vaak van opleiding, maar zijn wel vaker voortijdig schoolverlater.

Een belangrijke factor, die het resultaat op de tussenbalans voor de groepen mede bepaalt, is de leeftijd. De instroom direct uit het VO bestaat uit veel jongeren die nog

leerplichtig (of kwalificatieplichtig) zijn. Op de datum 1 oktober 2011 was bijna negentig procent van de VO-instroom nog jonger dan 18 jaar en dus leerplichtig. Van de zij-instromers was 15 procent jonger dan 18 jaar. Dat verschil verklaart het lagere VSV-percentage in de groep VO-instromers: ongeveer de helft is ook op het meetmoment van de tussenbalans (oktober 2012) nog altijd leerplichtig.

Overzicht 5.4 toont wederom de tussenbalans voor de zijinstroom mbo 2-4, dit maal uitgesplitst naar het wel of niet vooraf behaalde diploma of startkwalificatie.

Overzicht 5.4 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4 uitgesplitst naar diplomastatus (in %)

	Startkwalificatie	Diploma vmbo/ mbo1	Geen diploma	Totaal instroom
Diploma instroomopleiding	7	2	4	3
Diploma andere opleiding	-	-	1	-
Volgt nog instroomopleiding	67	70	63	69
Switch binnen ROCMN				
Opstroom zelfde KD	1	1	-	1
Afstroom zelfde KD	1	-	-	-
Opstroom ander KD	0	2	2	2
Zelfde niveau, ander KD	4	6	4	6
Afstroom ander KD	1	2	2	2
Uitval: onderwijs buiten ROCMN	8	8	9	8
Uitval: geen onderwijs, wel SK	9	-	-	1
VSV: geen onderwijs, geen SK	-	9	13	8
Totaal (aantal = 100%)	**3.191**	**1.017**	**651**	**4.859**

Het valt op dat de instroom op mbo-niveau 2-4 zonder diploma er relatief het minst goed voorstaat in de tussenbalans. Met 13 procent ligt het voortijdig schoolverlaten hoger dan bij de gediplomeerde instroom[3]. Verder valt op dat de groep die instroomt

3 Maken we eenzelfde tussenbalans op voor alleen de instromers vanuit de bovenbouw havo/vwo, dan valt op dat de route “vmbo” → “ongediplomeerd havo/vwo” → “mbo 2-4” meer vsv-ers herbergt dan “ongediplomeerd havo/vwo” → “mbo 2-4” (13% om 10%).

met al een startkwalificatie op zak even vaak stopt met de opleiding als de vmbo-gediplomeerden. Omdat zij echter al een startkwalificatie hebben gelden zij niet als voortijdig schoolverlater.

5.4 Tussenbalans naar instroomprofiel

Tot slot kijken we naar de tussenbalans per instroomprofiel, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk.
We kijken hoe de profielen 'scoren' op vier punten:

- instroomopleiding: percentage nog in instroomopleiding of diploma gehaald;
- switch: percentage switchers binnen ROC Midden Nederland plus overstappers naar ander onderwijs (buiten ROC Midden Nederland);
- uitval met SK: percentage uitvallers met startkwalificatie;
- VSV: percentage VSV-ers.

Overzicht 5.5 – Situatie tussenbalans per instroomprofiel (in %)

	Instroom opleiding	Switch	Uitval met SK	VSV	Totaal (aantal = 100%)
VO-instroom met SK	65	24	12	-	53
VO-instroom met diploma	74	20	-	6	2.681
VO-instroom zonder diploma	68	20	-	11	457
Zij-instroom mbo met SK	76	14	12	-	312
Zij-instroom mbo met diploma	68	16	-	16	603
Zij-instroom mbo zonder diploma	68	14	3	16	102
Zij-instroom anders met SK	77	17	5	-	282
Zij-instroom anders met diploma	60	16	-	25	228
Zij-instroom anders zonder diploma	70	13	-	16	141
Alle instromers	**72**	**19**	**1**	**8**	**4.859**

Het instroomprofiel met veruit het grootste risico op voortijdig schoolverlaten is de zijinstroom van buiten het mbo, met diploma. Een kwart van deze groep is na een half tot anderhalf jaar voortijdig schoolverlater. Opmerkelijk is dat de zij-instromers van buiten het onderwijs zonder een eerder behaald diploma het relatief beter doen.
De profielen met een verhoogd VSV-risico zijn:

- Zij-instroom anders met diploma 25%
- Zij-instroom anders zonder diploma 16%

- Zij-instroom mbo met diploma 16%
- Zij-instroom mbo zonder diploma 16%
- VO-instroom zonder diploma 11%

Overzicht B5.5 in de bijlagen laat zien dat VSV gemiddeld vaker voorkomt in de sector economie dan in de techniek en zorg en welzijn (10% om 7% en 7%). VSV van boven de 10% vinden we in de economische bedrijfstakken *"Horeca, toerisme en voeding"* en *"Detail- en groothandel en internationale handel, mode en textiel"* en - de bij ROC Midden Nederland - kleinere technische bedrijfstakken *"Transport en logistiek"*, *"Hout en interieur"* en *"Carrosserie en autoschadeherstel"*.

Nogmaals zij opgemerkt dat de leeftijd van de instroom een rol speelt. Voor de zij-instromers geldt, anders dan de VO-instromers, dat zij meestal niet meer leerplichtig zijn.
De instromers uit het VO wisselen het vaakst van opleiding in de eerste half tot anderhalf jaar.
De meest 'honkvaste' instroom, dat wil zeggen met de minste uitval en switch, is die met het profiel zijinstroom anders met startkwalificatie. Slechts vijf procent heeft het onderwijs verlaten en nog 77 procent volgt de instroomopleiding of heeft het diploma daarvan gehaald.
De meest 'honkvaste' profielen zijn:

- Zijinstroom anders met SK 77%
- Zijinstroom mbo met SK 76%
- VO-instroom met diploma 74%

De meest honkvaste deelnemers zijn te vinden in de technische bedrijfstakken: *"Bouw en grond-, weg- en waterbouw"* (87%), *"Beschermings- en afwerkingstechnieken, reclame- en presentatietechnieken"* (85%), *"Proces-, milieu-, laboratoriumtechniek en fotonica"* (80%). Het minst honkvast zijn de deelnemers in de bedrijfstakken: *"Grafische beroepen"* (53%), *"Carrosserie en autoschadeherstel"* (54%), *"Horeca, toerisme en voeding"* (61%), zie overzicht B5.5 in de bijlagen.

6 Conclusies

Zijinstroom en ongediplomeerde instroom vormen een aanzienlijk deel van de totale instroom van ROC Midden Nederland. Van alle instromers jonger dan 23 jaar is een derde zij-instromer, dat wil zeggen afkomstig van een andere mbo-instelling en van buiten het mbo.

Het aantal ongediplomeerde instromers jonger dan 23 jaar bij ROC Midden Nederland bedraagt ruim duizend. Dat betekent dat een op de vijf instromers geen diploma heeft gehaald in het voorgaande onderwijs. Meer dan 700 leerlingen uit het VO stromen zonder diploma door naar ROC Midden Nederland. De ongediplomeerde instromers vormen een gemêleerde groep, maar dat neemt niet weg dat het mbo een forse taak heeft in het opvangen van VO-leerlingen zonder diploma. Met de aangescherpte instroomeisen en toenemende druk op rendement en VSV in het mbo is te verwachten dat het thema ongediplomeerde uitstroom op de gespreksagenda komt tussen voortgezet onderwijs en mbo.

Een derde van alle instroom is zijinstroom. Het karakter van deze zijinstroom is zeer divers. Het gaat zowel om oudere deelnemers met een baan, instroom met startkwalificatie, als om zogenaamde oude voortijdig schoolverlaters. Met het oog op verhoogde risico's op uitval tijdens de verdere schoolloopbaan (binnen ROC Midden Nederland) verdienen vooral de oude VSV-ers en de zij-instromers uit het mbo bijzondere aandacht. Het blijkt dat met name de zijinstroom anders (niet uit het mbo) een relatief hoger VSV-risico heeft.

Hoewel er verschillen zichtbaar zijn tussen de verschillende instroomgroepen is het algemene beeld dat na een half tot anderhalf jaar tussen 65 en 75 procent nog in de zelfde opleiding zit of al het diploma heeft behaald. De groep die rechtstreeks uit het VO komt wisselt het vaakst van opleiding. Meer dan de helft van de switchers blijft binnen ROC Midden Nederland. Over de gehele groep instromers gezien is het VSV-percentage nog laag (8%), waarbij de zij-instromers en ongediplomeerden relatief wat vaker voortijdig schoolverlater worden.

Bijlagen

Overzicht B2.1a – Situatie voorafgaand aan instroom (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Voortgezet onderwijs (incl. PRO/VSO)	205	595	640	1.161	135	722	48	25	3.531
MBO (incl. VAVO/VE)	16	116	218	314	7	137	145	87	1.040
Geen onderwijs	34	72	77	165	11	128	109	100	696
Totaal	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B2.1b – Situatie voorafgaand aan instroom (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Voortgezet onderwijs (incl. PRO/VSO)	80	76	68	71	88	73	16	12	67
MBO (incl. VAVO/VE)	6	15	23	19	5	14	48	41	20
Geen onderwijs	13	9	8	10	7	13	36	47	13
Totaal	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B3.1a – Instroom met en zonder diploma (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Met startkwalificatie	0	15	127	149	0	75	148	133	647

Met diploma vmbo of mbo 1	45	619	679	1243	46	776	131	64	3.603
Zonder diploma	210	149	129	248	107	136	23	15	1.017
Totaal	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B3.1b – Instroom met en zonder diploma (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Met startkwalificatie	0	2	14	9	0	8	49	63	12
Met diploma vmbo of mbo 1	18	79	73	76	30	79	43	30	68
Zonder diploma	82	19	14	15	70	14	8	7	19
Totaal	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B4.1a – Instroomprofielen (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
VO-instroom met SK	0	0	19	19	0	6	2	7	53
VO-instroom met diploma	40	495	542	972	37	623	34	15	2.758
VO-instroom zonder diploma	165	100	79	170	98	93	12	3	720
Zijinstroom mbo met SK	0	10	84	63	0	21	83	51	312
Zijinstroom mbo met diploma	4	92	111	205	5	102	59	34	612
Zijinstroom mbo zonder diploma	12	14	23	46	2	14	3	2	116
Zijinstroom anders met SK	0	5	24	67	0	48	63	75	282
Zijinstroom anders met diploma	1	32	26	66	4	51	38	15	233
Zijinstroom anders zonder diploma	33	35	27	32	7	29	8	10	181
Totaal	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B4.1b – Instroomprofielen (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
VO-instroom met SK	0	0	2	1	0	1	1	3	1
VO-instroom met diploma	16	63	58	59	24	63	11	7	52
VO-instroom zonder diploma	65	13	8	10	64	9	4	1	14
Zijinstroom mbo met SK	0	1	9	4	0	2	27	24	6
Zijinstroom mbo met diploma	2	12	12	13	3	10	20	16	12
Zijinstroom mbo zonder diploma	5	2	2	3	1	1	1	1	2
Zijinstroom anders met SK	0	1	3	4	0	5	21	35	5
Zijinstroom anders met diploma	0	4	3	4	3	5	13	7	4
Zijinstroom anders zonder diploma	13	4	3	2	5	3	3	5	3
Totaal	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B5.1 _ B5.2 – Tussenbalans instromers (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Diploma instroomopleiding	59	7	1	2	30	4	2	6	8
Diploma andere opleiding	1	1	0	0	3	1	1	0	1
Volgt nog instroomopleiding	17	64	65	73	47	68	69	68	65
Switch binnen ROCMN									
Opstroom zelfde KD	0	1	2	0	0	1	1	0	1
Afstroom zelfde KD	0	0	0	1	0	0	0	3	0
Opstroom ander KD	1	1	4	0	3	2	2	0	2
Zelfde niveau, ander KD	0	5	8	6	2	4	2	2	5
Afstroom ander KD	0	0	2	3	0	0	2	2	2
Uitval: onderwijs buiten ROCMN	11	7	10	8	3	9	6	8	8
Uitval: geen onderwijs, wel SK	0	0	2	1	0	0	8	3	1
VSV: geen onderwijs, geen SK	11	12	6	7	12	10	8	9	8
Totaal (aantal = 100%)	255	783	935	1.640	153	987	302	212	5.267

Overzicht B5.5 – Situatie tussenbalans per sector / bedrijfstak (in %)

	Instroom opleiding	Switch	Uitval met SK	VSV	Totaal (aantal = 100%)
Economisch-administratieve beroepen, sociaal-juridische dienstverlening en beveiliging	72	19	1	8	**695**
Horeca, toerisme en voeding	61	26	0	13	**313**
Detail- en groothandel en internat. handel, mode en textiel	68	18	2	12	**160**
ECONOMIE	**68**	**21**	**1**	**10**	**1.178**
Metaal, elektro- en installatietechniek	71	23	1	5	**191**
Motorvoertuigen- en tweewielertechniek en autohandel	78	16	2	4	**125**
Bouw en grond-, weg- en waterbouw	87	8	0	5	**83**
Grafische beroepen	53	40	1	6	**68**
Combinatie bedrijf	69	20	0	11	**61**
Proces-, milieu-, laboratoriumtechniek en fotonica	80	14	0	6	**50**
Transport en logistiek	75	11	0	14	**44**
Beschermings- en afwerkingstechnieken, reclame- en presentatietechnieken	85	3	3	9	**34**
Hout en interieur	69	15	4	12	**26**
Carrosserie en autoschadeherstel	54	29	0	17	**24**
TECHNIEK	**74**	**19**	**1**	**7**	**696**
Gezondheidszorg, dienstverlening, welzijn en sport	75	16	2	7	**1.002**
Haarverzorging, schoonheidsverzorging en voetverzorging	77	15	1	8	**183**
ZORG EN WELZIJN	**75**	**16**	**1**	**7**	**1.185**
Alle instromers	72	19	1	8	**3.059**

* De bedrijfstak “Combinatie bedrijf” is bij de sector techniek geplaatst. Een klein gedeelte (n = 10) hoort echter bij economie, waardoor de totalen bij economie en techniek niet matchen.

Instroom in het MBO

Onderzoek bij MBO Utrecht
naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces

27 oktober 2013

T. Eimers
E. Keppels

KBA Nijmegen

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

© 2013 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoud

1 Instroom en studiesucces in het mbo 1
- 1.1 Aanleiding 1
- 1.2 Vraagstelling 1
- 1.3 Het onderzoek 2
- 1.4 Overzicht instroom MBO Utrecht 2

2 Zij-instromers 5
- 2.1 Oudere instromers 6
- 2.2 Oude VSV-ers 6
- 2.3 MBO-schoolwisselaars 6

3 Ongediplomeerde instroom 9
- 3.1 Ongediplomeerde instroom VO in mbo 2-4 9
- 3.2 Instroom op mbo-niveau 1 10

4 Instroomprofielen 13

5 Vervolg schoolloopbaan: uitval en switch 15
- 5.1 Typering tussenbalans 15
- 5.2 Tussenbalans instroom mbo-niveau 1 16
- 5.3 Tussenbalans instroom mbo-niveau 2-4 18
- 5.4 Tussenbalans naar instroomprofiel 21

6 Conclusies 23

Bijlagen 25

1 Instroom en studiesucces in het mbo

1.1 Aanleiding

De analyses van voortijdig schoolverlaten in het mbo hebben geleid tot een beter inzicht in oorzaken en achtergronden en een meer gedifferentieerde aanpak. Zo lopen veel studenten in het mbo vast vanwege een verkeerde studiekeuze. Dat heeft geleid tot samenwerking tussen voortgezet onderwijs en mbo om de overgang naar het mbo beter voor te bereiden en te begeleiden. Ook op het vlak van de ondersteuning bij leerproblemen en persoonlijke problemen is de overdracht tussen VO en mbo verbeterd en nog steeds in ontwikkeling.
Tegelijkertijd hebben zowel het VO als het mbo te maken met ingrijpende nieuwe wetgeving en beleidskaders. Voor het VO leidt de introductie van Passend Onderwijs tot een andere benadering van leerlingen met ondersteuningsbehoeften. Voor het mbo zijn het vooral de maatregelen uit het Actieplan Focus op Vakmanschap die grote impact hebben. Een deel van die maatregelen heeft te maken met de instroom van het mbo. Zo wordt de drempelloze instroom op mbo-niveau 2-4 beperkt en wordt op mbo-niveau 1 de entreeopleiding ingevoerd. Met name voor jongeren die ongediplomeerd uit het VO (en VSO en praktijkonderwijs) komen verandert de situatie wat betreft instroom in het mbo. Het is aan scholen in de regio zelf om aan de nieuwe regels en beleid invulling te geven. Een scherp inzicht in de overgang tussen VO en mbo is daarbij een voorwaarde.

1.2 Vraagstelling

In deze studie kijken we naar de instroom van MBO Utrecht. Dit ROC is ontstaan uit de opsplitsing van Amarantis en was voorheen bekend onder de naam ROC ASA Utrecht. De instroom van MBO Utrecht is in kaart gebracht met speciale aandacht voor de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces: leidt de herkomst van de instroom en het al of niet beschikken over een VO-diploma tot verschillen in studiesucces? In de eerste plaats beschrijven we de instroom in het mbo, waarbij we met name kijken naar de twee genoemde factoren:

- het onderscheid tussen instroom rechtstreeks uit het VO en zijinstroom;
- het onderscheid tussen instroom met een diploma en instroom zonder diploma.

We onderscheiden op basis van de twee factoren verschillende instroomprofielen en kijken hoe vaak deze profielen voorkomen. De hoofdvraag is vervolgens of er een relatie is tussen de verschillende instroomprofielen en studiesucces. Daarbij definië-

ren we studiesucces in eerste instantie als het in één keer (zonder studiewisselingen) afronden van de opleiding met een diploma. In tweede instantie kijken we ook naar het wisselen van opleiding (switchen) en vanzelfsprekend naar voortijdig schoolverlaten.

1.3 Het onderzoek

De studie omvat een analyse van de instroomgegevens van MBO Utrecht. Het betreft een bestand met gegevens over alle 1.75 studenten die tussen op 1 oktober 2011 zijn aangemeld en ingeschreven als nieuwe student op MBO Utrecht. Deze gegevens zijn gekoppeld aan de data in de Regiomonitor VSV Utrecht, waarin de BRON-gegevens afkomstig van DUO voor alle inwoners van de regio zijn opgenomen. Door het combineren van gegevens is het mogelijk de schoolloopbaan van de instromers te reconstrueren (en in de toekomst te volgen).
In de studie geldt een leeftijdsbeperking: alleen instromers in de leeftijd tot en met 22 jaar worden in de analyse betrokken. Het VSV-beleid stelt die leeftijdsgrens. In de bepaling van het aantal VSV-ers tellen alleen jongeren tot 23 jaar mee. In hoofdstuk 2 komen we nog kort terug op de instroom van 23 jaar en ouder.
In de Regiomonitor zijn alleen de gegevens van inwoners van de RMC-regio's Utrecht en Eem & Vallei bekend. Om toch uitspraken te kunnen doen over de hele groep instromers tot 23 jaar, nemen we aan dat er geen wezenlijk onderscheid is tussen instromers afkomstig uit de twee regio's en instromers van daarbuiten. De bevindingen en conclusies worden gepresenteerd als geldig voor *alle instromers*.
Een belangrijke vraag is hoe de instromers het doen als zij eenmaal zijn ingeschreven op het ROC. Om dat te bepalen is gekeken wat hun status is op 1 oktober 2012, één jaar na instroom. Het gaat dus om een *tussenstand* na één jaar. Het spreekt voor zich dat het daarmee niet het laatste woord over uitval en studiewisseling is gezegd. Ook na het eerste jaar vallen studenten nog uit of wisselen zij van opleiding. Veel van de nieuwe instromers zijn nog leerplichtig (kwalificatieplichtig), wat een belangrijke rem op voortijdig schoolverlaten betekent. De werkelijke omvang van het voortijdig schoolverlaten wordt pas zichtbaar na een langere periode tussen instroom en vervolgmeting. Het verdient dan ook aanbeveling om de komende jaren deze specifieke groep instromers in hun schoolloopbaan te blijven volgen. Voor dit moment geeft de meting van oktober 2012 echter een goed beeld van de ontwikkelingen in het eerste jaar na de inschrijving.

1.4 Overzicht instroom MBO Utrecht

Het aantal nieuwe inschrijvingen van MBO Utrecht op 1 oktober 2012 bedraagt 1.751. Het betreft voor het overgrote deel (95%) studenten die zijn gestart aan het begin van

schooljaar 2011-2012. Voor een klein deel gaat het ook om instroom gedurende het voorgaande schooljaar, na de teldatum.
Slechts een klein deel (9%) van de instroom is ouder dan 23 jaar. De meeste instromers zijn dus jonger dan 23 jaar. Van alle instromers is 84 procent jonger dan 21 jaar. Zoals gezegd laten we in de verdere analyse de groep van 23 jaar en ouder buiten beschouwing. Ze 'tellen' niet mee in het VSV-beleid.

Overzicht 1.1 – Instromers MBO Utrecht (oktober 2011)

Leeftijd bij instroom	BOL	BBL	Totaal (n =100%)	Niv.1	Niv.2	Niv.3	Niv.4
T/m 20 jaar	97%	3%	1.474	4%	17%	22%	57%
21-22 jaar	78%	22%	111	5%	11%	32%	52%
23-65 jaar	19%	81%	166	1%	19%	40%	41%
Totaal	**89%**	**11%**	**1.751**	**4%**	**17%**	**24%**	**55%**

MBO Utrecht heeft een specifiek populatieprofiel, waarbij het voornamelijk gaat om jonge studenten (84% onder 21 jaar), die de BOL-leerweg (89%) en een opleiding op niveau 3-4 (79%) volgen. Kleine minderheden volgen een BBL-opleiding, een opleiding op niveau 1 of zijn 23 jaar of ouder. In de rapportage besteden we later kort aandacht aan de kleinere groepen.
Het vervolg van deze notitie beperkt zich tot de 1.585 instromers tot 23 jaar.

2 Zij-instromers

Onder zijinstroom verstaan we alle nieuwe studenten van MBO Utrecht jonger dan 23 jaar, die op 1 oktober van het voorgaande schooljaar niet stonden ingeschreven in het voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs). De ‘reguliere’ instroom komt dus rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs, terwijl de zijinstroom het VO al langer geleden heeft verlaten.
Overzicht 2.1 laat zien wat de instromers deden in het jaar voorafgaand aan de instroom.

Overzicht 2.1 – Situatie voorafgaand aan instroom[1]

	Aantal	Percentage
Voortgezet onderwijs (incl. PRO/VSO)	1.129	71
MBO (incl. VAVO/VE)	306	19
Geen onderwijs	150	9
Totaal	**1.585**	**100**

Ruim zeventig procent van de instroom komt direct uit het voortgezet onderwijs, inclusief praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Negentien procent volgende voorafgaand een mbo-opleiding op een andere mbo-instelling dan MBO Utrecht. Een klein deel (9%) stond niet ingeschreven op een school.
In deze studie kijken we naar de nieuwe instromers van MBO Utrecht. Dat zijn studenten die 'van buiten' komen. Studenten die binnen MBO Utrecht wisselen van opleiding laten we hier buiten beschouwing. MBO Utrecht maakte voorheen deel uit van Amarantis, waaronder ook mbo-instellingen in onder meer Amsterdam en Amersfoort vielen. Met behulp van gegevens van MBO Utrecht zelf is een zo goed mogelijk onderscheid gemaakt tussen studenten die hun opleiding aan MBO Utrecht (voorheen ASA Utrecht) volgden en studenten die stonden ingeschreven bij een andere Amarantis-instelling. Studenten die gewisseld zijn van een andere Amarantis-instelling naar MBO Utrecht vatten we op als nieuwe instroom 'van buitenaf'.

1 Zie de bijlagen voor een overzicht van de situatie voorafgaand aan instroom uitgesplitst naar de combinatie leerweg en niveau (overzichten B2.1a en B2.1b).

2.1 Oudere instromers

Hoe jonger de nieuwe instromers, hoe groter de kans dat zij direct van het VO komen. In de leeftijdsgroep tot en met 20 jaar komt driekwart rechtstreeks van het VO. De oudere instromers, ouder dan twintig jaar, komen ofwel van een andere mbo-instelling, ofwel uit een niet-onderwijs situatie. Daarbij geldt dat in de leeftijd van 21-22 jaar ruim de helft (61%) van een andere mbo-school komt, terwijl de nog oudere instroom zelden of niet van ander onderwijs afkomstig is.
Opvallend is dat van de oudere instromers (21 jaar en ouder) een groot deel (43%) bij instroom al een startkwalificatie bezit. Hoewel ook zij later in de studie kunnen switchen of uitvallen, tellen zij voor het VSV-beleid niet meer mee.

2.2 Oude VSV-ers

In het VSV-beleid worden jaarlijks streefcijfers gesteld aan onderwijsinstellingen. Het doel is om het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters terug te dringen. Voor het mbo gelden per niveau verschillende normen voor het percentage VSV-ers. Alleen de nieuwe VSV-ers worden geteld.
Jongeren die al eerder VSV-er zijn geworden tellen pas weer mee als zij zich opnieuw inschrijven. Deze zogenaamde oude VSV-ers vormen een klein deel van de instroom van MBO Utrecht. Per jaar gaat het om ongeveer 90 van deze oude VSV-ers jonger dan 23 jaar. Zij volgden in het voorafgaande jaar geen onderwijs en stromen in zonder startkwalificatie. Een kwart van deze groep heeft helemaal geen diploma (van voortgezet onderwijs of mbo 1).

2.3 MBO-schoolwisselaars

Zoals aangegeven komen ruim 300 instromers van een andere mbo-instelling (zie overzicht 2.1). Bijna de helft is afkomstig van ROC Midden Nederland. De belangrijkste herkomstscholen zijn:

- ROC Midden Nederland 46%
- Andere voormalige Amarantis-vestigingen 18%
- Grafisch Lyceum Utrecht 5%
- ROC A12 4%
- ROC van Amsterdam 4%
- Rijn IJssel 3%
- ID College 2%

De rest komt verspreid van andere mbo-instellingen in het land.
De zijinstroom afkomstig uit het mbo heeft voor een deel het karakter van doorstroom: studenten met een startkwalificatie die bij MBO Utrecht een andere of hogere kwalifi-

catie willen behalen. Ruim een kwart van de zijinstroom uit het mbo heeft al een startkwalificatie (vgl. overzicht 4.1). Zoals hiervoor al aangegeven, tellen zij bij uitval niet meer mee in de VSV-statistieken.
Het grootste deel (75%) van de zijinstroom uit het mbo komt dus binnen zonder startkwalificatie: 67 procent heeft wel een vmbo- of mbo1-diploma, 8 procent heeft geen enkel diploma.
De mate waarin jongeren wisselen van mbo-instelling heeft voor een deel te maken met de aanwezigheid van meerdere mbo-instellingen in de regio. In regio's waarin slechts één ROC actief is, heeft de student gewoonweg minder keuze. De regio Utrecht kenmerkt zich door aanwezigheid van twee ROC's in de stad Utrecht. Zowel voor MBO Utrecht als ROC Midden Nederland geldt dat de helft van de schoolwisselaars afkomstig is van de collega-school in Utrecht.

3 Ongediplomeerde instroom

Het is van belang te weten of de studenten die instromen in een mbo-opleiding dat doen met of zonder een vooraf behaald diploma. De maatregelen uit het actieplan Focus op vakmanschap beperken de mogelijkheid om zonder diploma in te stromen op mbo-niveau 2 en hoger.[1] De zogenaamde drempelloze instroom geldt dan alleen nog maar voor mbo-niveau 1, de entreeopleiding.
Onder ongediplomeerde instroom verstaan we de instroom in het mbo zonder vooraf behaald diploma in het voortgezet onderwijs (incl. VSO) of mbo. Bij de gediplomeerde instroom onderscheiden we het bezit van een startkwalificatie (diploma mbo 2-4 of havo/vwo) en het bezit van een 'toegangsdiploma', namelijk vmbo of mbo-niveau 1. Het betreft, nogmaals gezegd, alleen de instroom jonger dan 23 jaar.

Overzicht 3.1 – Instroom met en zonder diploma[2]

	Aantal	Percentage
Met startkwalificatie	146	9
Met alleen diploma vmbo of mbo 1	1.222	77
Zonder enig diploma	217	14
	1.585	**100**

MBO Utrecht heeft in een jaar meer dan tweehonderd ongediplomeerde instromers. Van hen gaan er 61 (ofwel 28%) naar een opleiding op mbo-niveau 1. De overige 156 ongediplomeerde instromers schrijven zich in op mbo-niveau 2-4.

3.1 Ongediplomeerde instroom VO in mbo 2-4

Het grootste deel van de ongediplomeerde instroom komt rechtstreeks uit het voortgezet onderwijs. Het gaat om 170 van de 217 instromers. Hierna komen we apart terug op de instroom in mbo-niveau 1, maar eerst kijken we naar de VO-school-

1 Het blijft mogelijk om via een toelatingstoets toegelaten te worden en overigens blijft ook de mogelijkheid bestaan om vanuit de bovenbouw havo en vwo zonder diploma door te stromen naar mbo-niveau 2-4.
2 Zie de bijlagen voor een overzicht van de instroom met en zonder diploma uitgesplitst naar de combinatie leerweg en niveau (overzichten B3.1a en B3.1b).

verlaters die naar mbo 2-4 gaan. Het gaat om 118 jongeren. Overzicht 3.2 laat zien van welke schooltypen zij afkomstig zijn.

Overzicht 3.2 – Onderwijstype VO van instromers zonder diploma op mbo 2-4 (in aantallen)

	Mbo 2	Mbo 3	Mbo 4	Totaal
Praktijkonderwijs	4	-	-	4
VSO	3	-	9	12
Brug 1-2	-	3	3	6
Vmbo basis (incl. VM2)	6	-	-	6
Vmbo kader	13	-	-	13
Vmbo theoretisch (incl. GT)	10	10	8	28
Havo/vwo bovenbouw	-	14	35	49
Totaal	**36**	**27**	**55**	**118**

We zien dat de ongediplomeerde instroom verschillende categorieën, met elk een eigen achtergrond, omvat. Gezien de kleine aantallen zien we af van het presenteren in percentages. Duidelijk is wel dat de instromers afkomstig uit de bovenbouw havo/vwo een omvangrijke groep vormen. Het overgangsbewijs van de derde klas geeft hen de mogelijkheid over te stappen naar een mbo-opleiding, meestal op niveau 3 of 4.
De ongediplomeerde instroom op mbo-niveau 2-4 bestaat bij MBO Utrecht voor het grootste deel uit leerlingen van het vmbo-theoretisch en havo/vwo, die kiezen voor een mbo 3 of 4 opleiding. De ongediplomeerde instroom op niveau 2 geeft een gedifferentieerd beeld met instroom uit alle leerwegen van het vmbo, het VSO en praktijkonderwijs. Hoewel het niet om grote aantallen gaat, is het met het oog op de toekomstige entreeopleiding relevant om te constateren.

3.2 Instroom op mbo-niveau 1

Het merendeel van de ongediplomeerde VO-schoolverlaters stroomt op mbo-niveau 2-4, onder wie ook leerlingen uit het vmbo, VSO en praktijkonderwijs. Een ander deel van deze ongediplomeerden gaat naar mbo-niveau 1. Het mbo-niveau 1 heeft bij MBO Utrecht een bescheiden omvang. Slechts vier procent van de totale instroom gaat naar een opleiding op dat niveau. Het gaat derhalve om een zeer beperkt deel van de totale studentenpopulatie.

Het volgende overzicht toont uit welk onderwijstype de ongediplomeerde instroom afkomstig is. Naast de gememoreerde 52 ongediplomeerde instromers zijn er ook twee instromers op mbo-1 met een diploma.

Overzicht 3.3 – Onderwijstype VO van instromers met en zonder diploma op mbo 1 (in aantallen)

	Aantal
Met diploma vmbo of mbo 1	
Vmbo	2
Zonder diploma	
VSO	15
Brugjaar 1-2 VO	6
Vmbo	31
Totaal	**54**

MBO Utrecht heeft (in deze jaargang) geen instroom op niveau 1 uit het praktijkonderwijs. Het leeuwendeel is afkomstig uit het vmbo, voornamelijk van de basisberoepsgerichte leerweg.
Net als bij de ongediplomeerde instroom op de hogere niveaus zijn ook hier enkele leerlingen afkomstig uit de brugklassen 1-2. Het is - ook op landelijk niveau - niet helemaal duidelijk hoe het mogelijk is dat jongeren rechtstreeks uit de brugklas kunnen doorstromen naar het mbo en zeker niet naar de hogere niveaus. Voor een deel kan de verklaring liggen in het feit dat het om leerlingen van de internationale schakelklas (ISK) gaat, die vanwege een taalachterstand een aangepast programma volgen. Mogelijk gaat het ook om een administratieve onduidelijkheid in BRON.

4 Instroomprofielen

De voorgaande twee hoofdstukken hebben we gekeken naar twee aspecten van de instroom, namelijk het wel of niet hebben van een diploma bij instroom en het fenomeen zijinstroom. In dit hoofdstuk combineren we beide aspecten in zogenaamde instroomprofielen. Het profiel geeft aan wat de herkomst van de instroom is:

- instroom uit het VO (incl. praktijkonderwijs en VSO);
- zijinstroom afkomstig uit het mbo (niet MBO Utrecht);
- zijinstroom anders, dat wil zeggen uit een niet-onderwijs situatie,

en het profiel geeft aan of er een diploma of startkwalificatie is behaald voorafgaand aan de instroom bij MBO Utrecht:

- instroom met startkwalificatie (SK: diploma mbo 2-4, havo/vwo);
- instroom met alleen diploma vmbo of mbo 1 (en dus geen startkwalificatie);
- instroom enig zonder diploma.

Het volgende overzicht toont de verdeling van de instroom over de verschillende profielen. Het betreft, zoals eerder uitgelegd, alleen de instroom van studenten tot 23 jaar.

Overzicht 4.1 – Instroomprofielen[1]

	MBO 1 aantal	MBO 1 %	MBO 2-4 aantal	MBO 2-4 %	Totaal aantal	Totaal %
VO-instroom met SK	-	-	6	0	6	0
VO-instroom met diploma	2	3	951	63	953	60
VO-instroom zonder diploma	52	80	118	8	170	11
Zijinstroom mbo met SK	-	-	79	5	79	5
Zijinstroom mbo met diploma	1	2	203	13	204	13
Zijinstroom mbo zonder diploma	2	3	21	1	23	1
Zijinstroom anders met SK	-	-	61	4	61	4
Zijinstroom anders met diploma	1	2	64	4	65	4
Zijinstroom anders zonder diploma	7	11	17	1	24	2
Totaal	**65**	**100**	**1.520**	**100**	**1.585**	**100**

1 Zie de bijlagen voor een overzicht van de instroomprofielen uitgesplitst naar de combinatie leerweg en niveau (overzichten B4.1a en B4.1b).

Het meest voorkomende profiel is, zoals te verwachten, de instroom uit het VO met een diploma. In de volgende hoofdstukken kijken we naar het vervolg van de schoolloopbaan van de instromers.

5 Vervolg schoolloopbaan: uitval en switch

In de voorgaande hoofdstukken hebben we de instroom beschreven. Nu kijken we hoe het de studenten is vergaan na de instroom op ROC Midden Nederland. Het is van belang vooraf te benadrukken dat het gaat om een tussenstand: de balans wordt opgemaakt een half jaar tot anderhalf jaar na het instroommoment. Het meetmoment is oktober 2012. Aangezien de studenten zijn ingestroomd tussen februari 2011 en februari 2012 hebben zij er, afhankelijk van het instroommoment een half tot anderhalf jaar mbo opzitten. Zoals is te verwachten volgen de meeste van hen nog steeds de opleiding waaraan zij zijn begonnen. Of zij daadwerkelijk het diploma en daarmee een startkwalificatie behalen, zal pas na langere tijd blijken. De meting in oktober 2012 maakt de tussenbalans op.

5.1 Typering tussenbalans

Voor de tussenbalans kijken we naar verschillende aspecten. Daarin brengen we een zekere hiërarchie aan: als beste resultaat beschouwen we het afronden van de opleiding waarop de student is ingestroomd, of als dat nog niet mogelijk is, het nog steeds volgen van de instroomopleiding. Vervolgens kijken we naar switches (verandering van opleiding) binnen MBO Utrecht, switches naar ander onderwijs buiten MBO Utrecht en uitval. Bij uitval, dat wil zeggen uitstroom bij MBO Utrecht zonder daar een diploma te hebben behaald, onderscheiden we uitval met een (eerder behaalde) startkwalificatie en uitval zonder startkwalificatie. De laatste categorie is voortijdig schoolverlaten.
Hieronder volgt het overzicht van de mogelijkheden. We hanteren daarbij een typering van de studiesituatie, die bestaat uit drie categorieën:

- REG, regulier: de student volgt nog steeds de opleiding van inschrijving bij MBO Utrecht, of heeft inmiddels bij MBO Utrecht het diploma behaald. Ook studenten die al een startkwalificatie hadden bij inschrijving rekenen we tot deze categorie.
- WIS, wisselaar: de student heeft nog geen diploma gehaald, staat wel ingeschreven in het mbo, maar is inmiddels gewisseld van opleiding en/of van school.
- VSV, voortijdig schoolverlater: de heeft geen startkwalificatie gehaald en volgt geen opleiding meer.

Onderwijssituatie	*Studiesituatie*
• *Nog in opleiding bij MBO Utrecht*	
– *Diploma behaald, bezig met andere opleiding*	*REG*
– *Geen diploma, bezig met zelfde opleiding*	*REG*
– *Geen diploma, bezig met andere opleiding*	*WIS*
• *Niet bij MBO Utrecht, maar elders in opleiding*	
– *Diploma behaald, bezig met andere opleiding*	*REG*
– *Geen diploma, bezig met zelfde opleiding*	*WIS*
– *Geen diploma, bezig met andere opleiding*	*WIS*
• *Niet in opleiding*	
– *Diploma behaald (startkwalificatie)*	*REG*
– *Diploma behaald (VSV mbo-1)*	*VSV*
– *Geen diploma (was al in bezit van startkwalificatie)*	*REG*
– *Geen diploma (VSV)*	*VSV*

5.2 Tussenbalans instroom mbo-niveau 1

Voor we uitgebreid ingaan op de verschillende instroomprofielen voor mbo-niveau 2-4 staan we kort stil bij de instroom van mbo-niveau 1. Voor mbo 1 geldt een wat ander beoordelingskader. Voor een deel van de studenten is mbo 1 de opstap naar mbo 2, maar voor een ander deel is het eindonderwijs met als doel toeleiding naar werk.

Overzicht 5.1 toont de tussenbalans voor de 65 instromers op niveau 1. Voor degenen die inmiddels het diploma van de instroomopleiding hebben behaald, is ook aangegeven wat zij daarna zijn gaan doen. Dat geldt ook voor de switchers die MBO Utrecht hebben verlaten en elders onderwijs volgen.

Overzicht 5.1 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 1[1]

	% instromers		Vervolg
Nog in opleiding bij MBO Utrecht			
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	30	REG	allen mbo-2
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	5	REG	-
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	5	WIS	allen mbo-1
Niet bij MBO Utrecht, maar elders in opleiding			(vnl. ROC MN)
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	23	REG	allen mbo-2
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	-	WIS	-
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	5	WIS	2x mbo-2, 1x mbo-1
Niet in opleiding			
– **Diploma behaald (startkwalificatie)**	-	REG	-
– **Diploma behaald (VSV mbo-1)**	15	VSV	-
– **Geen diploma (was al in bezit van startkwalificatie)**	-	REG	-
– **Geen diploma (VSV)**	18	VSV	-
Totaal (aantal = 100%)	**n = 65**		

Het percentage deelnemers op niveau 1 met de situatie REG (regulier) bedraagt 58 procent. Dat wil zeggen dat ruim meer dan de helft ofwel nog de opleiding heeft afgerond met een diploma en nu een opleiding mbo-2 volgt, ofwel nog de oorspronkelijke opleiding bij MBO Utrecht volgt. Tien procent is gewisseld naar een andere opleiding op niveau 1 (binnen of buiten MBO Utrecht). En 33 procent is voortijdig schoolverlater. Opvallend is dat slechts een klein deel, namelijk 18 procent VSV-er is en ook geen diploma heeft gehaald. De andere 15 procent is weliswaar voortijdig schoolverlater, maar heeft wel het diploma gehaald. Zij staan hier als VSV-er vermeld, maar of dat werkelijk zo is, hangt af van hun werksituatie. Hebben zij betaald werk (tenminste 12 uur per week), dan gelden zij niet als VSV-er. In dit onderzoek is niet gekeken naar hun werksituatie.

1 Zie de bijlagen voor een overzicht van de tussenbalans instromers mbo-niveau 1 uitgesplitst naar leerweg (overzicht B5.1 _ B5.2).

De tussenbalans voor de instromers op niveau 1 is positief te noemen: slechts 18 procent heeft geen diploma en volgt geen opleiding meer. Van degenen die het diploma hebben gehaald vervolgt het merendeel een opleiding op mbo-niveau 2. Het is, voor het uiteindelijke beeld, afwachten hoe hun verdere schoolloopbaan eruit ziet en welk deel een startkwalificatie behaald.

5.3 Tussenbalans instroom mbo-niveau 2-4

In overzicht 5.2 tonen we eerst de tussenbalans voor de gehele groep instromers op mbo-niveau 2-4. Daarna zoomen we in op de verschillende instroomprofielen.

Overzicht 5.2 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4[2]

		% instromers
Nog in opleiding bij MBO Utrecht		
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	REG	2
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	REG	66
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	WIS	7
Niet bij MBO Utrecht, maar elders in opleiding		
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	REG	1
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	WIS	3
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	WIS	12
Niet in opleiding		
– **Diploma behaald (startkwalificatie)**	REG	1
– **Diploma behaald (VSV mbo-1)**	VSV	0
– **Geen diploma (was al in bezit van startkwalificatie)**	REG	1
– **Geen diploma (VSV)**	VSV	8
Totaal (aantal = 100%)		**n = 1.520**

De onderwijssituatie voor de gehele groep is als volgt:
- REG: 70 procent
- WIS: 22 procent
- VSV: 8 procent

2 Zie de bijlagen voor een overzicht van de tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4 uitgesplitst naar leerweg (overzicht B5.1 _ B5.2).

De meeste instromers volgen, zoals te verwachten was, nog hun opleiding. Aangezien veruit de meeste instromers direct uit het VO komen kunnen zij in niet één jaar hun diploma halen. Eerder is al opgemerkt dat de instromers relatief jong zijn en vaak nog kwalificatieplichtig. Het percentage VSV-ers ligt in de tussenbalans op 8 procent.
Ruim een vijfde van de instromers op mbo-niveau 2-4 wisselt binnen het eerste jaar van opleiding en/of school.
Van alle instromers is na één jaar nog driekwart aanwezig op MBO Utrecht. Het andere kwart heeft MBO Utrecht verlaten, in veruit de meeste gevallen zonder diploma.

Overzicht 5.3 toont nogmaals de tussenbalans voor de instromers op niveau 2-4, maar nu met een uitsplitsing naar herkomst (VO, zijinstroom mbo, zijinstroom anders).

Overzicht 5.3 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4 uitgesplitst naar herkomst (in %)

	VO-instroom	Zijin-stroom mbo	Zijin-stroom anders	Totaal instroom
Nog in opleiding bij MBO Utrecht				
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	2%	1%	-	2%
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	68%	60%	64%	66%
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	8%	5%	5%	7%
Niet bij MBO Utrecht, maar elders in opleiding				
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	1%	2%	3%	1%
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	3%	4%	-	3%
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	12%	11%	8%	12%
Niet in opleiding				
– **Diploma behaald (startkwalificatie)**	-	4%	1%	1%
– **Diploma behaald (VSV mbo-1)**	-	-	1%	0%
– **Geen diploma (was al in bezit van startkwalificatie)**	-	4%	2%	1%
– **Geen diploma (VSV)**	6%	12%	16%	8%
Totaal (aantal = 100%)	**1.075**	**303**	**142**	**1.520**

Zij-instromers uit het mbo of anders volgen minder vaak dan de VO-instromers nog de instroomopleiding. Zij-instromers wisselen niet vaker van opleiding, maar zijn wel veel vaker voortijdig schoolverlater.

Een belangrijke factor, die het resultaat op de tussenbalans voor de groepen mede bepaalt, is de leeftijd. De instroom direct uit het VO bestaat uit veel jongeren die nog

leerplichtig (of kwalificatieplichtig) zijn. Op de datum 1 oktober 2011 was 91 procent van de VO-instroom nog jonger dan 18 jaar en dus leerplichtig. Van de zij-instromers mbo was 21 procent en van de zij-instromers anders 7 procent jonger dan 18 jaar. Dat verschil verklaart het lagere VSV-percentage in de groep VO-instromers: ongeveer de helft is ook op het meetmoment van de tussenbalans (oktober 2012) nog altijd leerplichtig.

Overzicht 5.4 toont wederom de tussenbalans voor de zijinstroom mbo 2-4, dit maal uitgesplitst naar het wel of niet vooraf behaalde diploma of startkwalificatie.

Overzicht 5.4 – Tussenbalans instromers mbo-niveau 2-4 uitgesplitst naar diplomastatus (in %)

	Start-kwalificatie	Diploma vmbo/ mbo1	Geen diploma	Totaal instroom
Nog in opleiding bij MBO Utrecht				
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	-	2%	2%	2%
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	69%	66%	64%	66%
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	3%	7%	9%	7%
Niet bij MBO Utrecht, maar elders in opleiding				
– **Diploma behaald, bezig met andere opleiding**	2%	1%	1%	1%
– **Geen diploma, bezig met zelfde opleiding**	3%	3%	2%	3%
– **Geen diploma, bezig met andere opleiding**	11%	13%	6%	12%
Niet in opleiding				
– **Diploma behaald (startkwalificatie)**	-	1%	-	1%
– **Diploma behaald (VSV mbo-1)**	-	0%	-	0%
– **Geen diploma (was al in bezit van startkwalificatie)**	10%	-	-	1%
– **Geen diploma (VSV)**	-	7%	16%	8%
Totaal (aantal = 100%)	**146**	**1.218**	**156**	**1.520**

Het verschil tussen de gediplomeerde en ongediplomeerde instroom is niet heel groot: respectievelijk 66 en 64 procent volgt nog de oorspronkelijke opleiding. Het verschil zit vooral in degenen die zijn gestopt met de opleiding. De ongediplomeerde instromers wisselen minder vaak van opleiding en/of school en worden vaker VSV-er. Bij de gediplomeerde instromers is het beeld omgekeerd.

5.4 Tussenbalans naar instroomprofiel

Tot slot kijken we naar de tussenbalans per instroomprofiel, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk.
We kijken hoe de profielen 'scoren' op drie categorieën REG, WIS en VSV (zie paragraaf 5.1).

Overzicht 5.5 – Situatie tussenbalans per instroomprofiel (in %)

	VSV	WIS	REG	Totaal (aantal = 100%)
VO-instroom met SK	-	20%	80%	6
VO-instroom met diploma	5%	24%	71%	951
VO-instroom zonder diploma	12%	17%	71%	118
Zijinstroom mbo met SK	-	21%	79%	79
Zijinstroom mbo met diploma	15%	18%	67%	203
Zijinstroom mbo zonder diploma	25%	19%	56%	21
Zijinstroom anders met SK	-	14%	86%	61
Zijinstroom anders met diploma	27%	10%	63%	64
Zijinstroom anders zonder diploma	33%	17%	50%	17
Alle instromers	**8%**	**21%**	**70%**	**1.520**

Het overzicht laat zien dat vooral de zij-instromers van MBO Utrecht een (zeer) hoge VSV-kans hebben in het eerste studiejaar. In absolute aantallen gaat het om relatief weinig studenten, maar met name de zogenaamde oude VSV-ers (zij-instroom anders, zonder startkwalificatie) hebben een erg grote uitvalkans. Dat geldt ook voor de zij-instromers zonder diploma afkomstig van andere mbo-scholen. Ook hier gaat het om een klein aantal, maar om daarbinnen veel VSV-ers en wisselaars.
Kijken we naar de grotere groepen studenten, dan zien we het eerder geconstateerde beeld bevestigd: de hoofdmoot van gediplomeerde instroom uit het VO volgt nog de opleiding, zij het dat een kwart van hen inmiddels gewisseld is - waarvan de meerderheid naar een andere school. De ongediplomeerde instroom uit het VO doet het relatief niet veel minder goed dan de gediplomeerde, maar wordt wel vaker VSV-er.
Mbo-schoolwisselaars met een diploma (vmbo of mbo-1) hebben een relatief hoog percentage VSV (15%), maar ook van hen volgt na een jaar bijna zeventig procent nog de opleiding.

Overzicht B5.5 in de bijlagen geeft een tussenbalans uitgesplitst naar de academie/afdeling binnen MBO Utrecht. Daaruit blijkt dat er grote verschillen bestaan tussen de afdelingen.

Afdelingen met een hoog percentage REG zijn (tussen haakjes het percentage):
- Evenementen (90)
- Dans (89)
- Sportacademie (86)
- Herman Brood Academie (82)
- Juridisch en secretarieel (81)
- Financieel (77)

Relatief lagere percentages REG, tussen 50 en 65 procent, komen voor bij meerdere afdelingen, waaronder Toerisme, Verpleegkunde en Verzorging, Welzijn en Onderwijs en Techniek. Opvallend is dat de oorzaak soms ligt in veel wisselaars (ICT Academie, Toerisme, V&V, Techniek) en soms in veel VSV-ers (Motorvoertuigentechniek).

6 Conclusies

Net als de meeste mbo-instellingen heeft MBO Utrecht te maken met ongediplomeerde instroom. Van alle nieuwe instromers heeft veertien procent geen diploma van het VO (of mbo-1). In absolute aantallen gaat het om ruim tweehonderd jongeren per jaar, waarvan een kwart afkomstig is uit de bovenbouw havo/vwo. Het zijn vooral de ongediplomeerde zij-instromers die een sterk verhoogde kans op voortijdig schoolverlaten hebben. Hoewel het slechts gaat om enkele tientallen instromers per jaar verdient hun situatie aandacht, omdat zij ook eerder in hun schoolloopbaan al vast zijn gelopen.

MBO Utrecht kent relatief veel schoolwisselaars. Niet alleen ontvangt de school zij-instromers van anders mbo-instellingen, jaarlijks verlaat ook een fors deel van de eerstejaars MBO Utrecht voor een andere school. Ongeveer de helft van de wisselingen betreft verkeer tussen MBO Utrecht en ROC Midden Nederland. Gezien de verhoogde uitvalkans (op beide ontvangende scholen) lijkt het raadzaam rondom exit, intake en overgang nadere afspraken te maken.

Het algemene beeld van de instroom van MBO Utrecht wordt bepaald door de instromers die - met een diploma - rechtstreeks van het voortgezet onderwijs komen. Zij vormen meer dan zeventig procent van de instroom. Dat betekent dat MBO Utrecht een relatief jonge instroom heeft. Negen op de tien instromers uit het VO is jonger dan achttien jaar en nog kwalificatieplichtig. Dat heeft als groot voordeel dat voortijdig schoolverlaten relatief weinig voorkomt in het eerste jaar van de opleiding, maar is tegelijkertijd reden om alert te zijn op het moment in het tweede (of derde) jaar als de student achttien jaar wordt.

Van de instromers gaat rond de tachtig procent naar een opleiding op mbo-niveau 3 of 4. Uit eerdere onderzoeken is bekend dat studenten van deze opleidingen minder vaak voortijdig schoolverlaten dan studenten van niveau 1 en 2. Daar staat tegenover dat zij wel vaker van opleiding en ook van school wisselen. Hoewel het dus niet in de eerste plaats om een VSV-probleem gaat voor MBO Utrecht, zou het vertrek van bijna een kwart van de eerstejaars studenten toch tot extra aandacht moeten leiden.

Tot slot valt op dat de opleidingsteams (of afdelingen) verschillen in de mate waarin wisseling en VSV voorkomt. Ten dele is dat vaak een kenmerk van de opleidingen en de keuzemotieven van jongeren: sommige opleidingen zijn populair en trekken studenten die niet altijd bewust en goed geïnformeerd hebben gekozen. Voor een ander deel kunnen de verschillen ook wijzen op andere aspecten, zoals de intake, begelei-

ding of zwaarte van de opleiding. Nadere analyse van de verschillen kan helpen zowel goede voorbeelden als zwakke plekken op te sporen.

Bijlagen

Overzicht B2.1a – Situatie voorafgaand aan instroom (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Voortgezet onderwijs (incl. PRO/VSO)	54	176	231	649	-	11	7	1	1.129
MBO (incl. VAVO/VE)	3	46	72	160	-	3	16	6	306
Geen onderwijs	8	22	26	73	-	-	10	11	150
Totaal	**65**	**244**	**329**	**882**	**-**	**14**	**33**	**18**	**1.585**

Overzicht B2.1b – Situatie voorafgaand aan instroom (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Voortgezet onderwijs (incl. PRO/VSO)	83%	72%	70%	74%	-	79%	21%	6%	71%
MBO (incl. VAVO/VE)	5%	19%	22%	18%	-	21%	48%	33%	19%
Geen onderwijs	12%	9%	8%	8%	-	-	30%	61%	9%
Totaal	**65**	**244**	**329**	**882**	**-**	**14**	**33**	**18**	**1.585**

Overzicht B3.1a – Instroom met en zonder diploma (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Met startkwalificatie	-	1	45	70	-	-	16	14	146
Met diploma vmbo of mbo 1	4	198	248	738	-	14	17	3	1.222
Zonder diploma	61	45	36	74	-	-	-	1	217
Totaal	**65**	**244**	**329**	**882**	**-**	**14**	**33**	**18**	**1.585**

Overzicht B3.1b – Instroom met en zonder diploma (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Met startkwalificatie	-	0%	14%	8%	-	-	48%	78%	9%
Met diploma vmbo of mbo 1	6%	81%	75%	84%	-	100%	52%	17%	77%
Zonder diploma	94%	18%	11%	8%	-	-	-	6%	14%
Totaal	**65**	**244**	**329**	**882**	**-**	**14**	**33**	**18**	**1.585**

Overzicht B3.2 – Ongediplomeerde instroom vanuit VO (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Totaal
Praktijkonderwijs	-	4	-	-	**4**
VSO	15	3	-	9	**27**
Brug 1-2	6	-	3	3	**12**
Vmbo-bl (lwoo) bovenbouw	15	5	-	-	**20**
Vmbo-kl (lwoo) bovenbouw	-	7	-	-	**7**
Vmbo-tl (lwoo) bovenbouw	-	-	1	-	**1**
Vmbo-bl (niet-lwoo) bovenbouw	10	-	-	-	**10**
Vmbo-kl (niet-lwoo) bovenbouw	3	6	-	-	**9**
Vmbo-gl (niet-lwoo) bovenbouw	1	1	-	-	**2**
Vmbo-tl (niet-lwoo) bovenbouw	1	9	9	8	**27**
Vm2	1	1	-	-	**2**
Havo bovenbouw	-	-	13	35	**48**
Vwo bovenbouw	-	-	1	-	**1**
Totaal ongedipl. Instroom uit VO	**52**	**36**	**27**	**55**	**170**

Overzicht B4.1a – Instroomprofielen (instromers tot 23 jaar)

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
VO-instroom met SK	-	-	1	4	-	-	-	1	6
VO-instroom met diploma	2	140	203	590	-	11	7	-	953
VO-instroom zonder diploma	52	36	27	55	-	-	-	-	170
Zijinstroom mbo met SK	-	-	32	31	-	-	13	3	79
Zijinstroom mbo met diploma	1	39	35	120	-	3	3	3	204
Zijinstroom mbo zonder diploma	2	7	5	9	-	-	-	-	23
Zijinstroom anders met SK	-	1	12	35	-	-	3	10	61
Zijinstroom anders met diploma	1	19	10	28	-	-	7	-	65
Zijinstroom anders zonder diploma	7	2	4	10	-	-	-	1	24
Totaal	65	244	329	882	-	14	33	18	1.585

Overzicht B4.1b – Instroomprofielen (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
VO-instroom met SK	-	-	0%	0%	-	-	-	6%	0%
VO-instroom met diploma	3%	57%	62%	67%	-	79%	21%	-	60%
VO-instroom zonder diploma	80%	15%	8%	6%	-	-	-	-	11%
Zijinstroom mbo met SK	-	-	10%	4%	-	-	39%	17%	5%
Zijinstroom mbo met diploma	2%	16%	11%	14%	-	21%	9%	17%	13%
Zijinstroom mbo zonder diploma	3%	3%	2%	1%	-	-	-	-	1%
Zijinstroom anders met SK	-	0%	4%	4%	-	-	9%	56%	4%
Zijinstroom anders met diploma	2%	8%	3%	3%	-	-	21%	-	4%
Zijinstroom anders zonder diploma	11%	1%	1%	1%	-	-	-	6%	2%
Totaal	65	244	329	882	0	14	33	18	1.585

Overzicht B5.1 – Tussenbalans instromers (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
Nog in opleiding bij MBO Utrecht									
- Diploma behaald, bezig met andere opleiding	30%	9%	-	-	-	-	-	-	3%
- Geen diploma, bezig met zelfde opleiding	5%	58%	65%	69%	-	91%	67%	60%	63%
- Geen diploma, bezig met andere opleiding	5%	4%	9%	7%	-	-	7%	-	7%
Niet bij MBO Utrecht, maar elders in opleiding									
- Diploma behaald, bezig met andere opleiding	23%	3%	0%	1%	-	-	-	10%	2%
- Geen diploma, bezig met zelfde opleiding	-	2%	4%	3%	-	-	7%	10%	3%
- Geen diploma, bezig met andere opleiding	5%	8%	13%	13%	-	9%	7%	10%	11%
Niet in opleiding									
- Diploma behaald (startkwalificatie)	-	2%	1%	1%	-	-	-	-	1%
- Diploma behaald (VSV mbo-1)	15%	-	-	-	-	-	7%	-	1%
- Geen diploma (was al in bezit van startkwalificatie)		-	2%	1%	-	-	-	10%	1%
- Geen diploma (VSV)	18%	16%	6%	7%	-	-	7%	-	9%
Totaal (aantal = 100%)	65	244	329	882	0	14	33	18	1.585

Overzicht B5.2 – Tussenbalans instromers (instromers tot 23 jaar), percentages

	Bol-1	Bol-2	Bol-3	Bol-4	Bbl-1	Bbl-2	Bbl-3	Bbl-4	Totaal
VSV	33%	16%	6%	7%	-	-	13%	-	9%
WIS	10%	13%	26%	23%	-	9%	20%	20%	21%
REG	57%	71%	68%	71%	-	91%	67%	80%	70%
Totaal (aantal = 100%)	65	244	329	882	-	14	33	18	1.585

Overzicht B5.5 – Tussenbalans instromers per academie / afdeling (RT) (instromers tot 23 jaar), percentages

	VSV	WIS	REG	Totaal (n=100%)
AKA niveau 1	35%	7%	58%	46
Commercieel en Handel	7%	29%	64%	245
Dans	0%	11%	89%	24
Economie 2 en AKA	38%	0%	63%	10
Evenementen	3%	6%	90%	81
Financieel	8%	15%	77%	116
Herman Brood Academie	9%	9%	82%	121
ICT Academie	10%	25%	65%	134
Juridisch en Secretarieel	5%	14%	81%	47
Motorvoertuigentechniek	21%	14%	64%	40
Nieuw Welgelegen niveau 2	16%	13%	71%	153
Sportacademie	2%	11%	86%	108
Techniek	10%	27%	64%	109
Toerisme	12%	38%	50%	44
Verpleegkunde en Verzorging	3%	34%	63%	106
Welzijn en Onderwijs	7%	29%	64%	201
Totaal	9%	21%	70%	1.585

Deze reader bundelt drie separate onderzoeken - die voor verschillende opdrachtgevers zijn uitgevoerd - over de doorstroom van voortgezet onderwijs naar middelbaar beroepsonderwijs en de instroom in het middelbaar beroepsonderwijs. De drie onderzoeken zijn tot stand gekomen met behulp van de Regiomonitor VSV Utrecht, waarin schoolloopbaangegevens worden verzameld van alle jongeren tot 23 jaar woonachtig in de RMC-regio's Utrecht en Eem & Vallei.

"Schoolverlaters van het voortgezet onderwijs" (juli 2013).

"Instroom in het MBO. Onderzoek bij ROC Midden Nederland naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces" (mei 2013).

"Instroom in het MBO. Onderzoek bij MBO Utrecht naar de relatie tussen instroomprofiel en studiesucces" (oktober 2013).